

IN HOC LI

bello grauiſſimis, certiffimisq; &
 in ſacra ſcriptura fundatis ratiōi
 bus uarijs probatur, Apoſtolū
 Petrum Romam nō ueniſſe,
 neq; illic paſſum. proinde
 ſatis friuole, & temere
 Romanus Pontifex ſe
 Petri ſucceſſorem ias
 ctat, & nomiāt & c.

*Bibliotheca
 Anglica*

Aude aliquid breuibns Gyaris, & cárcere dignum
Si uis esse aliquid. probitas laudatur. & alget

VLRICHVS VELENVS MINHONIENSIS
BENIGNO LECTORI SALVTEM.

Non possum persuaderi, benigne lector, ut ullā uel
pœteticam fabellam, uel superstitionē Iudaicā, æque
fictitiā, æque ridiculā, ac nociuā credam, atq; ea est,
quam scripturarū neglectus in Christianismū ho-
die de Antichristo intrusit. Cuius aduentus ex tam
euidētissimis cōiecturis, ex tam certissimis indicijs, à Christo &
Apostolis, ceu digito monstratis, nescio qui uideri non potest:
Nisi forte hoc iam nostra meruere commissa, et occæcati ac im-
prouidi, repentina Dei ira, uelut inter oscitātes (quod dicitur) op-
primamur, sœdumq; interitum sera deploramus pœnitentia, dū
Antichristū uenturū interim expectamus, præsentem t̄ omniue-
mus. Heliam & Enoch uenturos nobis promittimus. Quæ qui-
dē, si carnaliter, atq; in cortice futura credimus, Iudaicis fabulis,
ut doctissimus Hieronymus ad Marcellā scribit, acquiescere ne-
cessum est, ut uidelicet rursus ædificetur Hierusalē, & hostiæ offe-
rantur in templo, & spiritali cultu imminuto, corporales reuiu-
scent ceremoniæ: Sed quia totus ille liber Apocalypseos Ioānis;
unde hæc de Antichristo, Helia & Enoch opinio, spiritaliter in-
telligendus est, quum quot uerba, tot mysteria habeat, Heliam,
Enoch, & Antichristū iamdiu uenisse, & tot annis tyrannidē suā
in ecclesia exerquisse, & etiamnū exercere certū est. Quis enim
tam semel exuisset pudorem, ut tergiuersari audeat, quicquid à
Christo, & apostolis prænunciatum de Antichristo nouimus, in
Romana ecclesia non inueniri: quā tanta tamq; immanis inuasit
abhominatio, ut fideles int̄ ea uiuere tædeat, dum nihil horum
non uenisse, quæ de Antichristo prædicta sunt, suis oculis cōtē-

plantur, in alteriusq; Christi obsequium, sese accersiri, imò cōgi
 sentiunt: Porrò si aduentus Heliae, secundarium quoq; Christi
 aduentum præcedere debet: non carnaliter profecto id, sed in spi
 ritu intelligendum est. Quemadmodū Ioannes ille baptista inter
 rogantibus Herodianis, an ipse fuisset Helias, non se Heliam esse
 ingenuè respōdit: Christus uero eum fuisse Heliam libere profes
 sus est, cum aliàs, tum eo loci, ubi apostolis percōtantibus. Quid
 ergo scribæ dicunt, quod Heliam oportet primū uenire: respon
 dit: Dico uobis, quia Helias iam uenit, & non cognouerunt eū,
 sed fecerunt in eo quæcunq; uoluerunt: de quo Angelus apud
 Lucam prædixerat: præcedet ante eum in spiritu, & uirtute He
 liae. Proinde & nunc, dum mysteriū hoc iniquitatis operatur, &
 reuelatus est homo peccati, & sedere uidetur abhominatio pros
 phana in loco sancto, iam dudū Helias & Enoch in spiritu, & uir
 tute uenerunt, qui cū hoc Antichristo depugnent, qui fideles, ne
 ei uel ad horam cedant, dehortentur, admoneantq;. Atq; promo
 uerent certe plurimū, quāuis cū uitæ suæ maximo dispendio: Nē
 pe quos ille in camino suo truculētissime propediem exurere nō
 ueretur, Hieronymū Sauonarolam, uirū omnīū suffragio facile
 doctūssimū, & pietatis Christianæ haud segnem patronū, Flo
 rentiæ tersiū met uulcano tradidit, Britaniæ Ioannis Vigleph of
 fa hominis nō facile cū quouis alio cōferēdi, postliminio in Ocea
 num spargēda decreuit, ne quid memoriæ ipsius apud posteros
 remaneat, neue cū Christianis cōmune quippiam habere uideretur,
 ne humū quidem. Quidni commemorem, Ioannem Hus, ac
 Hieronymū præstantissimos academiæ Pragēsis Magistrōs, quos
 perfide ad Conciliū accitos, nulla discrezione, sed mera sua tyran
 nide flammis cōcremauit: quod toti Christianorum orbī testatī
 simum est: Quid de nostris temporibus dicam: Ioannē Reuchli
 num, Ioannem Picum Mirandulanum literarū columina, quān
 ille inique tractauerit: Sed necdum contra Doctorem Martinū
 Lutherum pietatis Christianæ ardētissimū inuestigatorem, ac
 defensorem, & Ulrichum Huttenum, strenuissimū Germaniæ
 equitem

equitem auratum, ira sua deferbuit, ac indies suo illo feruentissimo iracundiæ igne, contra eos ardet, ac flamas intentat. Et ne hic oblitus uidear, quantæ cladis Boemiæ iam pridem auctor fuerit, ut mactata tot Christianorum corpora, flumina sanguinis funderet. Gemit Anglia sua pertæsa iniurias. Neq; sine dolore prospicit Oriens, Christum exulare in occidente uidens. At uero diuina bonitate, breui iam futurum speramus, q; dominus iniquum hunc spiritu oris sui iugulabit, ut tandem in maiestate sua & decore aduentus, quaspiam fidei reliquias adhuc in mundo reperiat: Feruente enim discepcionum ac cauillorum inextricabilium in mundo studio, Theologia frigebat, pietas Christiana extincta est. E regione, incalcescente Theologia, iam rigent contentiones, depereunt Pontificiæ fraudulentissimæ traditiones, Christi præcepta euacuantes. Vbiq; pietas quaeritur: uestigia, quibus in auiua deuenerat Ecclesia,prehenduntur. Quomodo tamen hic Antichristus in pristinam conditionem reduci non patitur: sed indignatur, sed frendet dentibus, & quod postremum est: perire uult potius, quam corrigi. Qui tot iam retro seculis, ipsissimus triceps ille infernalis Cerberus (in cuius signum triplicem defert coronam, ne cui capiti sua desit) toto mundo iugiter oblatrabat, suo ueneno neminem non intoxicatis, suam detrectantem catenam neminem non mordens. Sed iam duobus amissis capitibus, mitior est aliquanto bestia, quorum unius in eo duello iacturam passa est, quo Laurentius ille Valla acerrimus literarum, & pietatis censor, ac uerus ille Hercules ei occurrit, unumq; uastum caput mucrone amputauit: cuius latratus, totus orbis moleste, nec sine damno ferebat, dum sub Siluestri nomine, Lateranense palatium, omnibus alijs facile præcipuum, Romam, & totius Italiæ, ac occidentalium regionum prouincias, loca, ciuitates, Constantini Imperatoris munificentiæ sibi donatas adstrueret, ut hac sola uoce, nihil iam propè in mundo uideretur, quod sibi non arrogasset. Quam uero strenue, & quam fortiter id sibi eripuerit Laurentius, commentitijs etiam Bullas uerissime reprobans, hoc constat omnibus. Nec mi-

nus tamen animo se hac tempestate nostra D. Martinus Lutherus, uelut alter quidam Theseus bestiam inuasit, caputq; detruncavit alterum, dum eum primatum, quo in totum debacchabatur mundum, illi abstulit, fictitia Decretalium deliramenta solidissimis testimonijs expugnans. Sed huius, nondum sentit uulnera, uel saltem dissimulat bestia, dum supremū illud, ac cæteris robustius caput illæsum adhuc considerat, quo se successorē Petri, cui principatus inter apostolos obtigisse uidetur, oblatrat: E quo quidem capite alia, quamuis detruncata, iterato subnasci uidentur. Non aliud (ait) Constantinum mouit, quo in ecclesiam foret munificus, nisi q̄ Petrus ei stertenti in somnis apparuerit, quædamq; de mandauerit obeunda. Pro cuius reuerētia expergefactus ille tandem, imperio se abdicauit, illudq; in Siluestrum reiecit, & alias ecclesias omnes parere eidem iussit, & uoluit, quo primatus Romani Pontificis erigatur, quem Christus Petro etiam obtulisse, quamuis uarie ei uisus est. Vide nazarias: & unde exargunt? Restat illi caput, quo se Petri successorem iactat, in quod quia neminem adhuc ense distrinxisse uideo, cum tamen omnium, quibus se defendit bestia hæc, puppis (in adagio) sit & prorat diuina ope subnixus: quamuis uiribus impar, sed tamen diuinis scripturis confisus, cum bestia congregiar, hocq; quod residuum est caput illi auferam. Et ne quem lateat pugnandi modus: sacræ literaturæ militiam, in suas acies primum distinguam, quæ ut æque sunt fortissimæ, ita citra timorem eas in hostem producam, cominus uel eminus cum eo pugnaturus. Atq; eo prostrato: deinde & spoliū auferam, deq; armatura ipsius prædam faciam, septē quosdam cauillos quibus sese munire solet ille, certioribus testimonijs deprædaturus. Neque hic alicuius facio eorum calumnias, apud quos pietas, hæresis est: quamuis certo sciam, millies me hæreticum uocituros. Enim uero candidum lectorem interrim moneo, ne protinus ipso libri offendatur argumento, inq; ipso uestibulo eius horreat animus: Conscientiam meam obtestor, nullas huc fraudes, nulla mendacia, nec dolos me intrudere uolu

Ille: sed ut quæ scriptura germanum habuisse mihi uisa intelles-
 etū, ita in meas hæc persuasiones adduxi. Quod si quid sinistra,
 ac perperam dictum quis inueniat, statim suggillet, obliteret, ac
 deleat, & me ad discendum propensum, obiter docere non ne-
 gligat: Non enim piget me (ut cum Augustino dicam) sicubi hæ-
 sito quærere, sed nec pudebit, sicubi errauiero, corrigere. Vale.

Liber hic duas habet particulas, quarum prior decem, & octo
 comprehendit persuasiones, q̄ Petrus nunquam post Christi pas-
 sionē Romæ fuit: it̄ & q̄ Hierosolymis & nō Romæ passus sit.

Altera particula septem habet cauillos, quibus Romæ, Cūria il-
 lis persuasionibus occurrere consueuit, quibus tamen uicissim
 septem correspondent responsiones, eos non aliter, atq̄ rudera
 quædam dissipantes.

Prima persuasio.

Vum diligentissime euoluerim quotquot ad
 manum fuerant historicorum, ac Theologo-
 rum, eosq̄ non infimæ conditionis libros, de
 aduentu Petri Romam, de passione & autho-
 re mortis ipsius, nihil aliud, quàm meras con-
 trouersias illic reperire potui, cum nemini fe-
 rè cū altero satis conueniat: sed quilibet suū proferat iudiciū, uel
 hoc solo suspectū, q̄ à cæteris dissentiat omnib⁹. Et ut paucos cō-
 memorē ē multis. Quidā in exordio imperij Claudij Petrū Ro-
 mā uenisse cōtendūt, quorū ē numero est Orosius historicus nō
 triualis. Quidā anno Claudij secūdo, & illi sunt Hieronymus,
 & qui suæ inuitur authoritati. Quidā anno eiusdē imperij quarto,
 atq̄ est liber ille, q̄ temporū historias, ceu fasciculo quodā cōphēdit.
 Præterea ab his omnib⁹ dissentit liber ille, q̄ sanctorū uitas enarrat,
 & cōmuniē passionale nomiat. Is em̄ anno post passionē Christi,
 Petrū Romā applicuisse testat̄, q̄ qdē ann⁹ tredecim⁹ fuisset ipij
 Claudij. Similit̄ q̄ annos mūdi, & annos ab urbe cōdita recēsent,

usq; ad aduentū Petri Romā, uel ei⁹ passionē, q̄ mutuo pugnent,
nemini obscurū est, q̄ mō Enneades Antonij Sabellici, historiā
Pontificum Platinā, ipsumq; Orosium uiderit. Quæ quidem di
uersitas, & si nil aliud esset testimonio, suspectū tamen petri Ro
mam aduentū redderet, & falsam hanc probaret cōiecturam, q̄
Petrus unquā Romæ fuisset. Quæ tamen adeo inualuit, ut tot se
culis, qui ei reclamare ausus fuisset, habuerit adhuc neminem: Et
parū absuit, ne Romanensiu aulicorū tyrannis, in fidei articulos
eam retulerit, ut quod nulla ratione probari potest, sola necessita
te credi uideatur. Accedit ad hæc, licet neuter historicorum cum
altero sentiat, tamen aduersus legem Christi, quasi ex composito
omnes decertant, ut uel hoc unum uanas eorum fabulas ac deli
ramenta prodat, quod cum Paulo Apostolorū omnium in scribē
do locupletissimo, cū Lucā Euangelista simul & Apostolicarum
actionū historiographo, inexcusabiliter contendāt, ut inferius li
q̄do probabitur. Si nulla est sacræ scripturæ adstipulatio, qua id
confirmari possit, & tã remota historia adeo cōfusa est, & fallax
non stulte Petrum nunquā Christi post passionem Romæ fuisse
creditur. Alioqui si illic eum aliquando fuisse uerum esset, uero
omnia (dicente philosopho) cōsonarent. At dissonante lege, dis
sidentibus mutuo historicis, quis nisi emotæ mentis uerum hoc
aliquando putauerit. Quanta sit enim in tam uetustissimis rebus,
tam remotæ historiæ fides, argumēto est Barptolemaeus ille Pla
tina, qui Ro. Pontificum res gestas describēs, ac multo etiam po
steriora istis tempora tractans, sæpius conquestitur uariationem
historiæ, maiorum neglectū, temporū perturbationē, quibus dis
strictus, nihil interea affirmare audeat. Nampe, si Petrus Romano
rum fuerat episcopus, dicant quem sibi successorem nominauerit:
& quis in locum ipsius fuisset susceptus? Si Linum dixerint,
latinorum turba obiter reclamabit, quòue id probet, diem dicet:
immo & Græcorum plurimi in hac causa latinos non destituēt,
Chrystostomo in secundam ad Timotheum epistolam dicente,
Hunc Linum, aiunt quidam, secundum post Petrum Romanæ
ecclesiæ

238

ecclesiæ Episcopum fuisse: Donatus uero Terētianus interpres inquit, aiunt usurpatur de re incerta, quam nos dicimus esse falsam. Sin autem Clementi hic honor dabitur, quod multis placet, plures adhuc erunt, qui id improbent, & hanc gloriā erga Linū reponant, Clementem non primo nec secundo, sed tertio gradu primum, post Petrum statuentes. Deinde Pius ne Anicetū, uel Anicetus Piū præcesserit: Urbanus sub Diocletiano ne, uel sub Aurelio Antonio degerit: Cornelius sub Gallo, an sub Volusiano, uel forte Decio passus sit: historia uariat, nec aliquid certi de his rebus definiri potest. Nec mirū, si & multo his posteriora tēpora, eorumq; gesta, adeo sunt historicorum figmentis deprauata, ut nemini post hac integrum sit res grauiores eorum libris tueri: siquidem id meretur (ut habet prouerbium) mendax, ne si uera tandem dixerit, ei credatur. Porro si nō Theologi eadē hic sentiunt, falsitas exinde illorum emergit. Discordia epim in scriptoribus, ut dixit ille, testimonium est falsitatis. Immo Augustinus ueritatem ex eo cognosci docet, si scriptores concorditer in ea cōuenierint, neq; unus dissentiat ab altero, uel à plurib; plurimj. Et idē Augustinus, cum in multis alijs locis ad Hieronymum, & Fortunatum, tum & hīc ad Vincentium, de quofumlibet etiam sanctissimorum hominum scriptis loqui. Hoc genus (inquit) literarum, ab autoritate Canonum distinguendum est: non enim sic leguntur, tanquam ex eis ita testimonia proferantur, ut contra sentire non liceat. Et non Theologis duntaxat, in eiusmodi rebus ex sacra scriptura non deducibilibus, & ex eorum uarietate dubitabilibus credere nō adstringimur: sed nec ecclesiæ quidē, ut Thomas in quodlibetis disputat. Eapropter, ad hunc modum sermonem claudere licet, q̄ Petrus nunquam post passionem Christi Romæ fuerit, de cetero aduentu illuc, diuina scriptura silet: historia secum diuariat. Doctores minus digui sunt, quam quibus hic credatur: præsertim dum ita mutuo disceptent.

Peruasio secunda.

b

Petrum Romā uenisse in exordio uel secundo, uel quarto imperij Cæsaris Claudij, hoc est octauo, nono, uel undecimo post passionem Christi anno dicētes, eorum imprimis refellit opinio, qui Petrum in oriente quinq; uel secundum alios, septem annis sese continuasse, tandē Antiochiam diuertentē, septē annis in episcopali sede resedisse, & in Ponto, Galatia, Bithynia, ac circumiacentibus Asiæ prouincijs aliquā moram eū fecisse adstruunt. Nō enim, Eid uerū esset, Romā uenire nisi post quatuordecim, aut quidecim annos, hoc est septimo, uel octauo Claudij anno potuisset. Quibus patrocinator gestorū Apostolicorū scriptor Lucas cap. xv. Controuersia em̄ inter quōsdā de hærese phariseorū ex una, & Paulum ac Barnabā ex altera parte, de circūcisione, obseruatione q; legalium habita, eas ob res discutiendas, in Hierusalem illi descenderunt. Et factum est consiliū Apostolorū, & seniorū, inter quos Petro primæ loquendi porrectæ sunt partes: quanc; Jacobi Hierosolymitanorū presbyteri sententiæ omnes tandē subscriperint, eiusq; approbauerint orationem uinculam. Quæ res manifestat Petrum nondum Romam diuertere potuisse, sed unā cum Iacobo, & quibusdam alijs Hierosolymæ mansisse: uel forte in partibus Iudææ Christum aliquandiu docentem Hierosolymam tunc temporis rediisse. Et ramen multorum est opinio, Hieronymo super epistolā ad Galatas dicente, quod circiter decimū octauum annum post Christi in cœlum ascensionē id factum fuisset. Quod facillimum est creditu, si quis modo seriem rerum ab apostolis gestarum diligentius examinauerit. Cui ergo maior habenda fides, Lucæ ne Euangelistæ, qui rebus ab apostolis factis uel interfuerat ipse, uel à Paulo apostolo (cuius in cœtu diuus fuerat comes, & quo præsentē hanc scripserat historiam) erat edoctus? An istis bellantibus mutuo historicorum, ac Theologorum opinionibus? Quod si id necessario mihi dabitur, ut Claudij primū nono, aut undecimo imperij anno Petrus Romā uenerit, & ibidem uiginti quinq; annis Episcopatum tenuerit, iam non à Nerone, sed Vespasiano potius martyrium passus fuisset, quod ne-

minem adhuc unquam uel dixisse, uel scripsisse comperi. Et hinc manifestarium est, ad nonum Claudij annum Petrū Romam uenire non potuisse.

Peruasio tertia.

Deniq; quod ne nono quidē anno illuc uenire potuisset, eiusdem imperij Petrus, Tranquillus in Claudio est author, qui Christianos tūc temporis Roma fuisse pulsos scribit: Claudius (inquit) Iudæos impulsore Christo assidue tumultuantes Roma expulit. Vbi Orosius adōbitat, utrum contra Christum tumultuantes Iudæos coërceri, & comprimi iusserit, an etiā Christianos simul, uelut cognatæ religionis homines uoluerit expelli. Qui profecto si uel historiam rerum gestarum ab apostolis, uel saltem Paulinas legisset epistolas, nō ambigeret Christianos Iudæorum impietate & uersutia, Cæsarem, ac populum Ro. ad uindictā excitāte unā cum eisdem Roma expulsos fuisse. Quippe uel Apostolo ad Romanos in epistola id testante: Inter alios namq; Christianos quos saluere iusserat, Salute (inquit) Priscillā & Aquilam, adiutores meos in Christo Iesu, q̄ pro anima mea suas ceruices supposuerunt, quos sanè nisi Christianos Apostolus nouisset, in catalogo salutātorum Christi fideiū ne utiquā reposuisset. Attamē quomō Iudæus genere Aquila ille fuerat, quous in Christū unā cū coniuge crediderit, nihilominus hūc tamē Lucas in actib; Iudæū Pōticū nominat in hæc uerba, Post hæc (inquit) egressus ab Athenis Paulus, uenit Corinthū, & inueniens quendā Iudæū nomine Aquilā, Ponticū genere, qui nuper uenerat ab Italia, & Priscillā uxore eius. Eo q; præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma: accessit ad eos, & quia eiusdē erat artis, manebat apud eos & operabā. Et ne quis dubitet Christianos eos fuisse, addit Lucas in calce capi. duodeuigesimi dicens: Iudæus quidam Apollo nomine, Alexandrinus genere uir eloquēs, deuenit Ephesum potēs in scripturis, hic erat doct; uia domini, & feruēs spū loquebā, & docebat diligenter ea, quæ sunt Iesu, sciēs tantū baptisma

b ij

Ioannis, quem cum audisset Priscilla, & Aquila, assumpserunt eum, & diligentius exposuerunt ei uiam domini. hæc Lucas ad uerbum. Et totum hoc caput declarat Priscillam, & Aquilam Christianos ex Iudæis factos, Romam unam cum alijs expulsos fuisse. Quod iterum docent Paulinæ literæ, quas nouissime iam ubi tempus resolutionis suæ propinquauerat, ad unice dilectum discipulum Timotheum suum miserat: Saluta inquit Priscillam & Aquilam. Vnde non solum Christianos, sed syncerissimos quoque Christianos eos fuisse constat, utpote quos Apostolus data modo occasione nunquam non salutabat. Nihil hic moror, quod Stapulensis tantum in hac ad Timotheum, quam ad Romanos epistola innotuat, uerbis apostolica ad hunc modum exponens: salutem uos Priscilla & Acyla: uel Prisca & Acyla, Origenem, Chrysostomum, Ambrosium, & tot doctissimos alios interpretes: imò & ueterem ipsam translationem, cui in hac parte ERASMVVS nihil derogat, hic sequi malo. Quid restat igitur dicere, quam Petrum ad nonum usque Claudij annum Romam non uenisse? Qui enim illac uenire tunc potuerit, cum cæteri omnes cum Iudæi, tum Christiani inde pellerentur, & in tantum stomacharetur Roma? Qui si posthac Romam aliquando uenerit, ac uiginti quinque illic delituerit annis, Vespasiano eius imputaretur martyrium, quod de tam benignissimo erga omnes principe credere nephas est, & nemo est omnium, qui hoc affirmare audeat.

Peruasio quarta.

Pergamus iam eo ordine ostendere, ne ad uigesimum quidem annum post Christi passionem, uel in cælum ascensionem Petrum Romam uenire potuisse. Quod ex uerbis discipuli, à suspicionem apud Galatas sese purgantis clarissimum est. Dicit enim in ea quam ad Galatas dederat epistola: non à conspectum hominum, sed solo Christi munere, euangelicum mysterium sibi contigisse: Et quod dixerat, ne cuiquam uideretur falsum, probat inquit post miraculosam suam ad fidem Christi conuersionem, non in Hierusalem ad Apostolos se declinasse, sed protinus Arabiam abiisse: tandem

festandem iterato Damascum repetiisse : & tum tertio loco pri-
 mum tribus reuolutis annis Hierosolymam uidendi Petri gratia
 trāsmigrasse. Deniq; post quindecim dies postquam Petrū & Ia-
 cobum fratrem domini uidisset, dicit q̄ iterum Hierosolymā re-
 liquit, ac in partes Syriae, & Ciliciae deuenit. Deinde assumpto
 Barnaba & Tito, post integros quatuordecim annos, rursum
 Hierosolymam redijt, quo euangelium, quod in gentibus prædi-
 cauerat, cum his qui apostolorum uidebantur columnæ confer-
 ret, & iterum Petrum unā cum Iacobo, & Ioāne illic reperit. Et
 sic certū est totis illis septemdecim annis Hierosolymis, & in col-
 limitaneis regionibus Petrum sese continuisse, nec unquam Ro-
 mam recessisse. Additis enim quatuordecim annis, quibus Hiero-
 solymam reuenerat, ad annos tres quibus proxime post conuer-
 sionem suam uisitauerat Hierosolymam, decem & septem anni
 proueniunt. Demū postquam Petrus aliquādiu, citra Paulū mo-
 raretur, Antiochiam ueniens in eum incidit, quem ille acerrime
 illic obiurgauerat, & eidem in faciem restitit, eo q̄ non recte am-
 bulasset ad ueritatem euangelij; & simulationi non modo ipse fu-
 it obnoxius, sed ad hanc alios quoq; iā tum pertraxerit : Dixi (in-
 quit) Cephæ corā omnibus, si tu cum Iudæis sis gentilitē ui-
 uis, & non Iudæis, quomodo gentes cogis iudaizare? Inter quā
 reprehensionem Petri, & pristinam eorum ab inuicem discessio-
 nem aliquid temporis certe interuenerat. Ad hæc, post Christi as-
 censionem, non mox Paulus Christum agnouit, nimirum qui dū
 Stephanus saxis obrueretur, enecareturq; assistens, mortem ipsi
 us in deliciis habuerat. Dicitur enim Actorum septimo. Testes
 autem deposuerant uestimenta sua secus pedes adolescētis, qui
 uocabatur Saulus. Et solusmet inferius ca. xxiij. ad Christum que-
 ribundus loquitur. Cum funderetur sanguis Stephani testis tui,
 ego astabam, & consentiebam, & custodiebam uestimēta inter-
 ficientium illum. Vide quā hoc tempus ab ascensione Christi,
 ad usq; obiurgationem Petri Antiochiæ à Paulo factam facile ui-
 ginti etiam annos superet, quibus tamen Petrum certum est Ro-

mæ nondum fieri potuisset, quamuis nec postea unquam illic fuerit. Verum demus hoc aduersarijs, quod Petrus anno uigesimo Romam appulisset, iam ad tredecimũ usq; annum imperij Claudij ille aduētus prorogaret. Quod si huc trahatur uiginti quinque anni, quibus Romanã moderatus est ecclesiã, interim Vespasiani temporis ei mors irrogaretur. Quod omnis omnium historicorum libri ut falsissimum auersantur. Producamus huc Romanorum imperatorum tempora, quo res fiat euidentior. Lucas euangelij sui cap. tertio, anno imperij Cæsaris Tiberij quindecimo Christũ dedit uerbum dei prædicare incepisse, qui tãdem post tres annos, & aliquot menses prædicationis suæ mortẽ sustulit, anno eiuſdẽ imperij decimo octauo uel ultra, Tiberio post passionẽ ipsius annis tribus imperante. post hunc Caius Gallicula annis tribus, mensibus decẽ, & octo diebus imperans uita functus est. Claudius anno quatuordecimo imperij moritur. Nero totidẽ annos in imperio expleſse dicitur. Otto Syluius infra nonaginta quinque dies imperium alteri cessit. Aulus Vitellius octo mensibus imperauit. post hunc Vespasianus decennio Romanis sese imperatorẽ præstitit, sub quo Christiani pacifice Romæ degebant, nullis ab eo uexati persecutionibus. Quæ igitur iniquitas in tã benignissimũ principẽ hãc reijcere iniuriã, tanquã ille Petri interfectoꝝ aliquãdo fuerit.

Persuasio quinta.

Sub hæc, neq; tũc tẽporis quãdo Paulus Romanis scripserat Petrũ Romæ fuisse, hæc ipsa epistola ad Romanos porrecta argumẽto est, quam quidem satis longo tempore ab Apostolo nõ fuisse descriptam cõstat. In qua ipse, ut Origenes meminit, omnibus numeris absolutior fuerat, quàm dicitur Corinthis scripserit. Et iccirco post utrũq; ad Corinthios epistolã hanc scriptã fuisse, contendit Origenes. Athanasius uero, & post primum quoq; ad Thessalonicenses, attamẽ alterã ad Corinthios, nõ mox post eã quæ prior est, exarauit Apostolus. Si quidẽ in ea quæ prior est, incæstum quendã Corinthiorũ ecclesiæ seniorẽ, qui cũ uxore patris rẽ habuerat, acriter taxat, & ex unitate fidelium emancipandũ præcipit,

huncq; spiritui maligno in potestate tribuit, modo spiritus in die domini Christi Iesu saluus fieret. In altera uero, postquam ille resipuit, ac admissum digna cōpunctione, atq; poenitudine defleuit, rursus unitati, mēbrorūq; Christi cōmunioni restitutus est. Ac tandē post missas ad Thessalonicēses literas, ubi iā tertio Corinthū uenerat, per Phebē Cencherēsem foeminā ad Romanos epistolam direxit, in cuius calce multos fratrum nominatim saluere iubet, & qui pridē illius opera in Christum crediderūt, & qui quampiam in eū dexteritate usi sunt. Tū qui ecclesiae illius antistites, ac seniores fuerunt, ueluti Narcissum, Andronicū, Iuliā, Priscillam, & Aquilam. Qui igitur fieri potuit, si Paulus Petrū tunc Romae fuisse credidisset, ut digna hunc salutatione nō dignaretur? cuius ille obseruantissim⁹ esse, & nihil honoris ei non deferre pro sua canicie, & apostolatus honestate debuerat. Sed ieluctabilis haec est ratio, Petrum Romae tunc temporis non fuisse. Facessat ergo uafritia Romana hanc sibi gloriam ambire, nihil etiā aequē falsum est, atque haec arbitraria aestimatio.

Peruasio sexta.

Accedit & istud ad corroborādū, qd' Petrus ad ea tēpora, quibus Paul⁹ Romanis literas destinauerat, Romae nō fuisset, quia diu⁹ Ambrosius sup epistolā ad Romanos, in qbusdā uetustis codicibus dicit se legisse Narcissum illo tēpore Romae presbyterū fuisse, cuius domū Apostol⁹ saluere iubet, hic tñ (inquit diu⁹ Ambrosi⁹) officio peregrini fungebatur, exhortationib⁹ firmās credentes. Qd' sanē nuperus Romanus presbyter neutiq; faceret, à q nihil tā est alienū, quā uerbi diuini praedicatione. Et id propter, uelut claud⁹ (ut Plautino uar dicitur) tutor, domi totos sedet dies, cupediariū delitijs uoratrinā explēs. Nisi forte ostēdāde pōpae causā, ad Lateranēnsē palatiū interdū prorepat. Porro ut ad rem ueniam⁹, hic scito est opus, apud primitiuā ecclesiā nullos fuisse, q dicerēt summi Pōtifices, Cardinales, Patriarchae, Archiepiscopi. Nempe qstā duos solū ecclesiasticos habuit ordines, Presbyteros uidelicet, & Diaconos, ut ex ea claret, quam Philippēsis

Apostolus è Roma dederat epistola. Paul⁹, inquit, & Timothe⁹ serui Iesu Christi, Omib⁹ sanctis q sunt in Christo Iesu, qui sunt Philippis cū Episcopis, & Diaconibus, Nā iidem uocabātur presbyteri, episcopi uel seniores, ut ex epistolis Paulinis est manifestissimū. Quin in Actis quoq; Apostolorū, ad Ephesinā ecclesiā presbyteros inquit. Quia uos spū sanct⁹ posuit episcopos regere ecclesiā dei. Et Petrus, qui & ipse presbyter multarū ecclesiarū fuerat, ad presbyteros dispersionis Pōti, Galatiā, Cappadotiā, Asiā & Bithyniā scribēs, seniorē se nominat dicēs: Seniores ergo qui in uobis sunt, obsecro cōsenior, & testis Christi passionū. Ignorauerat credo tū adhuc superciliosum summorū pōtificū nomē, uel abhorruerat planē. Et ut regrediamur ad priora. Presbyteri dicebātur, qui ecclesijs ueluti quidā proceres præerāt. Vnde apostolus in priori ad Timotheū epistola: Qui bene (inquit) præsunt presbyteri, duplici honore digni sunt. Et ad Titū: Hui⁹ rei gratia reliqui te Cretā, ut ea quæ desunt corrigas, & cōstituas per ciuitates presbyteros, sicut ego præscripsi tibi. Igit hīc per Narcissum presbyterū seniorē, aut Episcopū Romanæ ecclesiæ fuisse intelligim⁹, qui nō modo ei⁹, sed & aliarū circūacētū ecclesiarū, & Christi fidei curā gerebat: cui⁹ etiā familiā, ob ingenius ei⁹ uirtutes Paulus salutare præcepit. Insup Andronicus, & Iulias, duo è septuaginta duorū Apostolorū nūero (ut Origenis est opinio) Romæ ea tēpestate fuerāt, quos hac prerogatiua honoris, ad Romanos in epistola salutat apostolus: Salutate (inquit) Andronicū, & Iuliā cognatos meos, & cōcaptiuos meos, q sunt nobiles in Apostolis qui & ante me fuerūt in Christo Iesu. Adde, Priscilla, & Aquila (ut Ambrosij suffragat autoritas) nō q̄tiose Romā uenerūt, qui quoniā propēiores erāt in deuotione, ideo ad cōfirmationē Romanorū missi fuisse intelligunt, de quib⁹ ad hūc modū Paulus loquitur: Salutate Priscillam, & Aquilam, adiutores meos in Christo Iesu, qui pro anima mea suas ceruices supposuerunt. Eapropter quid opus Roma tunc habuerit Petro ueterano, & iam uiribus defecto. non conijcio. Nempe cum habuerit legitimum presbyterum

Hyterum Narcissum, apostolos Christi doctrina insignes, Andronicum & Iuliam, & cooperatores in euangelio non contemnendos Aquilam & Priscillam. Sed hoc citra omnem controuersiam uerum est, quod Romae tunc temporis non fuerit: Nam si neminem non salutat eorum Apostolus, uel qui seniores fuerant, uel qui cognati & cogniti, quomodo unum Petrum non salutasset, quocum lirmissimam amicitiam & societatem iam pridem iniuerat, & eius uidendi desyderio antea Hierusalem petere non dubitauerat. Et hinc apparet, usque ad Neroniani imperij tempora Petrum Romae non fuisse. Quocirca uiginti & quinque annis illic resederit, a quo tandem mortem passus est: Hic tussunt Romani sycophantae, non seceus ac indocti quicunque cantores, qui locum fecerunt pro uerbio, haestatio cantorum, ut communiter dicitur, tussis est.

Persuasio septima.

Huc producam, & quod Apostolus ad Galatas narrat in epistola: Creditum est, (inquit) mihi euangelium praepucij, sic & Petro circumcisionis. Qui namque operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis. Qui namque operatus est & mihi inter gentes. Tandem manifestat, quomodo pactus fuisset cum Iacobo, Petro & Ioanne, in synodo, quae Hierusolymis super legalium obseruatione habita est, ut ipsi in circumcisione, hic uero inter gentes cum Barnaba praedicatum proficisceretur. Quomodo itaque tam cito Petrus pacti immemor fieri potuit, & alienas partes sibi usurpare, cum Roma totius paganissimi macter tunc fuerit: Quinimmo, si circumcisionis fuerat Apostolus, quomodo Romae tot annis, ad Pauli uidemus illac aduentum, cum Iudaeis nihil ei fuerat negotij: Adueniente namque illac Paulo, ut Lucas in Actis Apostolorum ait, dicant Iudaei ad eum: De secta hac notum est nobis, quia ubique ei contradicis. Rogamus enim te audire quae sentis. Nos enim neque literas accepimus de te, neque adueniens aliquis fratrum nunciauit, aut loquitur est quid de te malum. Quos tandem copiosa illa, ac uberrima oratione sua alloquitur est Paulus, a mane usque ad uesperam sermonem protrahens. E quibus aliqui dictis crediderunt, quidam uero reuenerunt credere: Et nunc ante audita au-

ribus haereticis, ad inuicē tumultuabantur, & multam inter se habebant quæstionem. Quid ergo Romæ tanto tēporis interuallo fecerat Petrus, si iudæis ea quæ à Paulo audierāt, noua & inaudita uidebant: nec aliquem se pri⁹ audiuisse dixerūt, qui ei⁹ sectæ instituta, & rit⁹ eis declarasset? Et proinde Paulum, ut quæ sentias diceret, uelut uno ore postulabāt omnes. Videat qui uult, quàm sit tutum Romæ Petrum aliquando fuisse credere.

Peruasio octaua.

Iam ad ea usq; puenimus tēpora, quib⁹ Hierosolymis iudæorū coact⁹ insolētia Paulus, ad Cæsarem appellauit; ac Romā deductus, catenis horridis in carcerē coniectus est, illicq; in conducto sūo, quod ei carceris fuerat loco, toto biennio permāsit. Nec profecto parua hæc erat mansio, ut Hieronymus in epistola ad Philemonē loquitur, ad quā iudæorū turbæ quotidie cōfluebāt. Nam suscipiebat oēs, ut in Actis Lucas scribit, qui ingrediebātur ad eū prædicans regnū dei, & docens quæ sunt de domino Iesu Christo cū omni fiducia sine prohibitōe, allectās ad fidē Christi hoies, ut uerbis, ita & literis. Multos enim, eo cōcionāte, nō modo plebes, sed & de regia Neronis, Christi fidē suscepisse, ipsius epistolæ ostendūt. Ad Philippenses enim è conducto sūo scriptitās: Saluāt uos, inquit, omnes sancti, ac quidem maxime, & qui de Cæsaris domo sunt. Quin epistolas quoq; aliquot in uinculis dictauerat pia admonitiōe, & Christiana pietate plenas, ne ecclesiæ Christi pulchre ab eo institutæ, eius absentia in deterius laberētur. Nā quos uiua uoce cōuenire nō poterat, scriptis tantisp; admonebat, ne suæ professionis oblitī, à Christo aliquādo exciderēt, præcipue Galatis post pseudopostolos, retro à Christi fide ac suis rudimentis abeūtib⁹, epistolā è Roma scribere nō dubitauit, uerbis etiam asperioribus eos cōmonefaciēs, ne uanitia & astu à Christo abduci sese paterētur. Deū obtestans, q; quæcūq; illū in mādatis dederat, ea nō ab hoibus, neq; per hoies nact⁹ unq; fuisset, sed sola benignitate Iesu Christi. Nimirū quib⁹ tam firmiter credi oporteat, ut si angelus quoq; uel ipsemet secundario ad eos aliquādo ueniret

rit, ac diuersum quiddā docere uoluerit, probrosum ac execrabile id fieret: in qua epistola Petri aliquot locis meminit, cuius testimonium in hoc negotio, ut Galatis quod dixerat facilius persuaderet, mirū in modū illi fuerat necessarium. Nō tamen uspiā eius mentionem facit, an Romæ ipsum tūc habuerit collegā, uel si eis quæ scripserat, & ille subscribere uoluerit. Qui certe, si tū Romæ fuisset, saltē eius nomie eos salutasset, quo facilius tā eminentis Apostoli uocabulo permoti respicerent, & ab extranea doctrina segregati, ad mentē redirēt quādoq;. Attū nihil horū fecerat Apostolus, qđ maximo est testimonio, neq; ea tēpestate Petrū Romæ fuisse. Cū tñ uiginti quinque anni, uel scđm quosdā uiginti septē, à Christi passione, aut ascēsiōe præterierint. Cæterum neq; in ea, quam ad Ephesios Romæ scripserat, epistola ullam eius mentionem facit, cuius tamen hæc semper aliās fuerat cōsuetudo, ut collegarum suorum nomine, in Christum credentes salutaret.

Peruasio nona.

Inditio sunt, Petrū tpe Pauli Romæ nō fuisse, & literæ quas p Epaphroditū ad Philipp. dederat Apostolus, in quibus multorū eos admonet, & q̄ erga illū tūc tps gerebāt, manifestat: maxime aut quātū illic in euāgelio pferat dicēs, sua occasiōe passim Romæ euāgelium p̄dicari ab oib; eodē qđē ipetu, quāuis diuerso studio. Quidā em̄ uiculis & cōstātia ipsi anīati, sincero affectu, & uere Christiana intētiōe, fidē Christi Romæ oī timore exuto, inuulgabāt, qđā uero sola cupiditate nocēdi Paulo, ad euāgelizādū Christū trahebāt: putabāt em̄ fore, qđ Neronis tyrāni, cui nomē Christi fuerat posum, puocata iracūdia, Paulina gloria in euāgelio faceret, ac tyrānū in p̄tū, uti ei p̄fessionis authorā, grauius aiaduertēret. Fit em̄, qđ maxie nobis nocitura sciuerint, hæc ad nostrā p̄niciē inīci palām euulgāt: Tū ait Paulus sibi nō esse curæ, dū quis mō euāgelium annūciēt, & Christi orbi innotescat, suū hoc ad uitā, siue ad mortē illi sū cessurū. Maluit em̄ cū euāgelij lucro mori, q̄ absq; p̄fectu uiuere. Res p̄fecto miraculo digna, si Petrū tūc Romæ fuerat, qđadmodū multis tā annis inibi agere debuerat, quō Chr̄

Si nomē tā moleste à Paulo Roma audierit, ut subornati i hoc est pleriq; hoies dolosi sub Christi p̄dicatiōis obtētū, Pauli exitiū q̄rerēt. Nū uero otiosus tot annis illic delituerat, & Christi occultaue rat fidē Petr⁹, timēs ne in eū sēuisset tyrān⁹, itēq; facili⁹ eorū insidi as, q̄ aduersabant Christo, subterfugerit: Nā si annuatim euange liū Romæ prædicauerat, ea res nō debuit esse Paulo timori: si qui dē Roma tot iam annis antea Christū patiētissime à Petro audie rit: Immo quantumcūq; tumultuante Roma, tyrannus ad uindictā irritaretur, in Petrū primit⁹ resultasset hæc iniuria, utpote qui caput eius negocij fuerit. Ecquid igitur formidarat Paulus, ne fa ba hæc in suo, quod dicitur, cuderetur capite nō uideo. Ad hæc, in fine eiusdē epistolæ subdit. Salutant uos omnes sancti, maxime uero qui de Cæsaris aula sunt, maxime profus dicere debuit Pe trus, omniū nostrum uelcti quidam antesignanus. En quàm inse curū est dicere, etiā tunc tēporis Petrū Romæ fuisse, dum Paulus captiuus illic teneretur, hac persuasione clarissimum est.

Persuasio decima.

Colossensibus per Tychicū ac Onesimū scribēs Paulus in re cessu epistolæ addit: Salutat uos Aristarchus cōcaptiuus me⁹, & Marcus cōsobrinus Barnabæ, & Iesus qui dicitur iust⁹, qui sunt ex circūcisione. Si soli sunt adiutores mei in regno dei, qui mihi fu erūt solatio. Salutat uos Epaphras qui uestras est, seru⁹ Iesu Chri sti. Salutat uos Lucas medic⁹ charissim⁹, & Demas. Vide quàm omnes nominatim enumerat, qui tūc ei aderāt, & cooperatores eius erāt in regno dei, hæc est ecclesia Christi. Gregorius enim in quit: Sæpe in sacro eloquio regnū cœlorū præsentis tēporis eccle sia dicitur. Et Christus apud Lucā, regnū dei, inquit, intra nos est, Quas ob res Paulus dicit: Si soli sunt adiutores mei in regno dei. Quid ergo Petrus, nunquid tanquam ueterari⁹ quidam, ac eme ritus miles in ocium tunc se receperat, ut nō pro sua uirili euange lica adiuniret partes, cooperatoꝝ in regno Christi non fieret? quod de Petro sentire horret anim⁹: proinde nō te habuit tūc Ro ma Petre. Nam si fuisses Romæ & Paulū eundem Christū præ dicantem

dicantem non iuuenis, eius iam factionis fuisset Apostolus, quae non Christum aedificaret, sed destrueret, ac demoliretur. Omne enim regnum, Christo dicente, in se diuisum desolabitur, ac domus supra domum corruet.

Peruasio Undecima.

Onesimus, quem Phrygem genere quidam fuisse putant, Philemonis Colossaei seruus, copulatis rebus quibusdam ipsius Romam fugitiuus uenerat, illicque Paulo de Christo concionante audito, Christi nominis factus est candidatus, ac baptismate in Christianorum consortium ascitus. Porro ne quid labis pristinae scelestae uitae in eo remanserit, conscientiam Apostolo aperuit, & iniuriam, quam domino suo intulit, rebus quibusdam illius surreptis confessus est, quem Paulus, quia nimium adamarat, non sibi temperare potuit, quin protinus benigno, ac scito epistolio eum Philemoni recconciliasset, hanc sibi iniuriam in Philemonem bene meritis donari postulans. Et si quid damni re pecuniaria, aut alia quaeris, Onesimi profugio acceperit, pro eo se uadimonens, omniaque se depensurum eius loco promittens. Et in epistolij principio Philemonem Appiam uxorem ipsius, & Archippum Colossensis Ecclesiae episcopum salutans, quo id facilius pro quo interpellauerat, ut sensit Chrysostomus, impetrasset, Timothei nomen adiungit dicens, Paulus seruus Christi Iesu, & Timotheus frater Philemoni & c. Cur hic Petri nomen in salutatione Paulus suppressit, si Timothei apposuit, qui facilius tam magni euangelici praeconis autoritate motus offensam forte Onesimo condonasset: Proh pudet me tot seculorum, quibus Paulinae litterae tineis corrosae, situ ac praedore foedatae, intra angulos delituerant, passimque ab omnibus negligebantur, quarum lectio tot erroribus, ne in ecclesia subnascerentur, uel sola occurrere potuerit. Quid enim tam manifeste ostendere potuit Petrum Romae non fuisse, quam haec ad Philemonem epistola a Roma per Onesimum transmissa: Sed nunquid forte Philemonem, & presbyterum Colossensem Archippum, nomine Petri saluare iubet Apostolus, ad finem epistolae properem? Salutat te Ephras (inquit) concaptiuus meus, Marcus, Aristarchus, Demas

& Lucas adiutores mei. O infelicem Petrum, si tum Romae fuerat, & Paulum in hoc honestissimo destituit negotio.

Peruasio duodecima.

Peracto iam dicto biennio, multisq; Romae ad fidem Christi conuersis, ac epistolis hinc inde per ecclesias transmissis, tandem Paulum in libertate asseruit Nero, e compedibusq; dimittere fecit, quod ipsemet ad Timotheum testatur Paulus dicens: liberatus sum de ore leonis. Captiuitas etenim haec intra hoc quinquenniū fuerat, de quo Traianus impatorem Sex. Aurelius dicere solitum memorat, procul distat cuncti principes a Neronis quinquennio: adeo enim comis, benignus, affabilis & modestus quinque primis sui imperij annis Nero fuerat, ut de eo Tranquillus scribens, a pietate hunc imperij exordia fecisse dixerit, Et tantum aberat, ut infra hoc quinquenniū Nero mortem deuouerat quempiam, quod inoleste & indignater eis, quod mortis sententiam in aliquem pronunciauissent, pro consuetudine subscribere etiam fuerat solitus. Nam semel admonitus, ut in supplicio cuiusdam capite damnati ex more subscriberet, quam uellem (inquit) nescire literas. Hic igitur pro sua erga omnes beniuolentia Paulum tunc temporis dimisit liberum. Reliquis autem nouem imperij sui annis, in omnem luxum, turpitudinem, truculentiam adeo se effudit, ut impietate omnes facile, sceleratissimos etiam homines superasset. Quamuis Iosephus libro antiquitatum uigesimo, capite sexto, nimis incertam de Nerone esse historiam tradat: dicit namque, Multi de Nerone historiam conscripserunt, quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexerunt ueritatem. Alij uero propter odium & eius inimicitias, sic impudenter mendacis inuoluiti sunt, ut aperta reprehensione sint digni. Ideo saeuiente iam Nerone, ac tyranno non imperatore existente, post decennium iterum Paulus in uincula relapsus est, & peius quam unquam antea ab eo habitus. Vnde epistola illa, quae ad Timotheum habet altera scribens, prioris captiuitatis meminit his ferme uerbis: In prima mea defensione nemo mihi assistit, sed omnes me dereliquerunt, non illis imputes: dominus autem mihi assistit, & confortauit me, ut per me praedicatio impleatur, & audiant omnes gentes, & liberatum

sum ex ore leonis. Vbi tunc Petrus fuisse censendus est? Romæ reuera nõ fuit: alioqui Paulo causam pro capite apud Neronis tribunalia peroranti, & sese defendenti eum non adfuisse, iniquum prorsus fuisset. Quem si ex industria quoq; dereliquerit, nulla excusatione deinceps dignus haberetur: Ego tamen millies tolerabilius iudico, Petrum nunq; Romæ fuisse credere, quàm hanc calumniam, q; Paulū destituisset, in tam sublimē Apostolū reijcere.

Peruasio tredecima.

Notū est Lucam Euangelistam, & Apostolicarū actionū historiographum, ind. tuulsum totius peregrinationis Paulinæ fuisse socium, quem ille filij semper dilexit loco, honorificamq; eius mentionem plerisq; facit in locis dicens, illius maximā laudē in euāgelio fuisse. Nam cū omnes etiā à Paulo defecerint, hic solus nūquā ei non adhærebat, non minis, non vinculis, non sexcentis persecutionibus perterritus: Cuius historia ad hæc usq; tpa, quibus Paulus uinctus è Hierosolymis Romā perductus, ibiq; in cōducto à milite custoditus est, peruenit. Veluti eius rei capite ultimo copiose meminit: quomodo uidelicet Paulus Romam perductus fuerit, quomodo fratres, qui eo tempore Romæ fuerant, ad Appij forum ei obuiam uenerint, quomodo trium dierū spacio euoluto, Iudæos ad se accitos habuerit, quomodo colloquutus cū eis fuerit, quomodo eos cōfutauerit, & singula ordinatim prosequitur. Nullā tamen alicubi mentionē de Petro facit, an uel alloquio Paulū aliquando dignatus fuisset toto hoc biennio, uel quid rerū Petrus Romæ fecerit interī, dū Paulus uerbū dei ardētissime illic nū deprædicasset. Et tñ tunc ipis hanc historiā fuisse scriptā credit, quando Paulus Romæ in ratenis degenti ille intrepide ministrauerat, qui usq; adeo Pauli studiosus fuerat, uē quicquid hactenus de eo cōperat, cūc; in suā historiā diligentissime cōgesserit, etiam Hieronymo de uiris illustrib; attestāte: Lucæ inquit historia usq; ad biennium Romæ commotanti Paulo peruenit, id est usq; ad quartū Neronis annū. Ex quo intelligimus in eadē urbe librū esse compositum: Igitur uisionem Pauli & Teclæ, & totam baptizati

Leonis fabulam, inter Apocryphas scripturas cōputamus. Quā
le enim est, ut indiuiduus comes Apostoli inter ceteras eius res
hoc solum ignorauerit: haecenus Hieronymus. At quid hoc: nō
ne non solū Apocryphū, sed plus, quā falsissimū erit, Petrū Ro
mā secundo Claudij anno uenisse, ibiq; uiginti quinque annis epi
scopatum tenuisse? Cui⁹ Lucas in tā praestātissima diligentissimāq;
historia nullā mentionē facit, qui dubio procul, si tunc Romae fu
isset, nō hoc toto biennio ociosus complicatis, ut dicitur, manib⁹
illic sedisset, uel saltē non sic delituisset, quin à Paulo uel Luca con
spici, inueniriq; interdum potuerit.

Persuasio Quatuordecima

Circiter uigesimalseptimū post ascensionē Christi ad patrē, ac
Neroniani imperij quartū aut quintū annū, Petrū Romae nondū
fuisse, id iā tā manifestū, quā quod manifestissimū est. Sed quia
neq; ultimo Neronis anno, hoc est post passionē Christi, & ei⁹ ad
parētis dexterā ascensionē tricesimo septimo illic uenire potuerit,
hoc deducit. Quā Paulus è manib⁹ Neronis elapsus in Hispaniā,
ut Lyra & alij quidam uolunt, & partes occidentis iter adornaue
rat. Eius enim intētionis Apostolū fuisse, etiā cū Romanis literas
scripserat certū est. Peractis autē ibi decē annis, rursum ad Neronis
man⁹ deuenit, & mortē accelerare uidēs, scripto Timotheū cō
monefacit, ut assumpto secū Marco Romā sese recipiat, eo q; pra
ter Lucā, nullus iā ei residuus fuerit collega: Sed quō tuis dictis,
mi Paule, fidē habere potero, cū tota haec Romana colluies, à se
cundo Claudij anno usq; ad finē imperij Neroniani, Petrū perpe
tuo Romae durasse exerta uoce proclamet: Qui ergo fieri potuit
ut sol⁹ cū Luca Romae fueris? O doctē gentiū, facile id tuae cre
do ueracitati, Petrū Romae nunq; te uidisse, & alijs recedētibus,
solum cum Luca remansisse. Nihil mē mouet uerba sacrae scri
pturae tyrānorum, qui Christum, ac tua dicta adulterare, foedissi
meq; prostituere in delicijs habent. Ceterum eadem epistola scri
bit: Det misericordiam domin⁹ Onesiphori domus, quia saepe me
refrigerauit, & catenam meam non erubuit, sed cum Romā ue
nisset,

nisset, sollicitate me quaerit, & inuenit, det illis dñs inuenire miserit cordiã à deo in illa die. Nõ obcurum est ex his uerbis, quãta gratitudinis erga eos fuerit Apostolus, qui officium aliquod in eum contulerint, ut nõ possit hic satis gratulari, ac suum gaudium uerbis exprimere, quod ei conciliauerat Onesiphorus suo aduentu, qui peregre ueniens, non tamen conquiescit, donec hunc inuenisset. Potuit certe Onesiphorus hic à Petro, si tũc fuerat Romæ, certior effici, quo locorum Paulus Romæ sese contineret, & liberatus fuisset multum anxia illa sollicitudine, qua Paulum hinc inde per Romam discurrendo inuestigauerat. Mirum, si Paulus neminem præterit, à quo aliquod persensisset beneficium, quod Petrum Romanum, ut aiunt, incolam, suum nunquam scribit aduissasse carcerem, quem tamen amatissimum sui semper habuerat fratrem: nempe à quo in Catholica illa sua Paulus charissimus nominatur frater. Quamobrem uerissimum est ad ultimum usque Neronis annum Petrum Romæ non fuisse, cum nec, saluere iubens Timotheum, fratrum qui Romæ tunc aderat nomine, Petrum admet moret. Salutant te Eubolus & Pudens & Linus & Claudia, & fratres omnes. Non uideo, Cur ex industria suppressere Petri nomen uoluisset, cuius alioqui semper fuerat obseruatissimus, Quomodo iccirco uiginti & quinque annis Romæ egit? quomodo à Nerone passus est, cum nec sub eius impio uenire quoque illa potuerit

Persuasio quindecima

Præter epistolas iam dictas, Pauli è Roma missas, sunt quedam alia familiariores responsiua epistolæ ipsius ad Senecam, Neronis imperatoris præceptorem scriptæ, quas ego nonnullis argumentis, tunc fuisse scriptas arbitror, cum Paulus secundo iam Neroni præsentaretur. Primũ, quia iam Nero Cæsar furibundus, atrox, petulcus, adulter, & omni propè uiciorum contagio fuerat pollutus, quod de prioribus eius quinquennio nullus credere potest. Secundo, quia id tempore Paulina quedam epistolæ, quas ubi in prioribus captiuitate Romæ teneretur, ad quasdam ecclesiarum direxerat, ad manus Senecæ iam tunc deueniant, ex quibus ille nonnihil

d

profecit, quod priori biennio, quo Romæ tenebatur Paulus, fieri non potuit. Tercio, quod Seneca in una epistolarum ad Paulum descriptarum, Romani incendij à Nerone facti meminit, quod ad finem declinatæ Neronis imperio factum est, cum Orosius non ita multo post, Petrum, & Paulum communi mendacio deceptus, à Nerone martyrium passos scribat. Et sequenti mox autumno, pestilentiam Romæ obortam adeo magnam, ut uno autumno ad triginta millia hominum uita decesserint, quam pestilentiam Neronis imperio decrecente factam, Suetonius in uita ipsius designat. Illis itaque amboꝝ Romæ degentibus, Paulo in carcere, Seneca in regia Neronis, cum alter de altero magna sibi polliceretur, & neuter neutrum alloqui potuisset: uel quod inde utriusque immineret periculum (quandoquidem lege cautum fuerat, ne quispiam Christianum, aut Iudæum alloqueretur) uel quod Senecæ non fuerat integrum Paulinum carcerem aduiscitare, ne quid exinde tyrannum offenderet, aut ipse quoque coniceretur in carcerem. Quapropter epistolis hanc colloquendi sarciebant penuriam, & quidem mutuū amorem utriusque præ se ferentibus, neuter tamen Petri alicubi meminit, qui uiginti quinque annis iam tum Romæ agere debuerat, nondum tamen fuerat Senecæ doctissimo, in Christianosque benignissimo homini cognitus, cui proculdubio non nihil gratissimus atus fuisset, si quod Paulus ob carceris impedimentum non poterat, ipse eius desiderio satisfecisset, & de Christo secum confabulatus, in numerum Christi fidelium asseruisset. Quod Paulus etiam facere debuit, ut ablata sibi Senecam alloquendi copia, eum ad Petrum nulli Apostolorum postponendum relegaret, qui nihilo deterius fidei Christianæ primordia ei tradiderit. Sed quis, ni forte exoculatus non uideat omnia hic repugnare pestiferæ huic opinioni, quod Petrus Romam unquam uenerit, à Nerone passurus, cum tot rationibus conuincatur, ad ultimum usque Neronis imperij annum, Petrum Romam nunquam uenisse, tantum abest, ut martyrium ab eo passus fuerit. Nam legitur & in ea, quæ tertia est Senecæ ad Paulum epistola, quod eius plurimum rei causa Nero Apostolo fuerat indignatus, quod à ritu, &

secta pristina Iudæorum, qui pharisæus olim fuerat, non solum ipse recesserit, sed & alijs hoc suaserit faciendum. Quod planè Petrus prior Paulo Romæ facere debuerat, si tot annis ante aduentum in urbem ipsius illic resederit.

Persuasio sedecima.

Neminem adeo hebetem, ac stupidū puto, quin intelligat Petrum nō modo Romæ passum nō fuisse, sed ne eū fuisse illic quidem. Et ne quis moueatur inuerecunda illa Romanæ Curie uoce, tot testimonia proferētis, perpendat secum, quàm item de passione Petri, & Pauli alterutrum conueniant authores. Ambrosius sermone illo sexagesimo septimo, de Petri & Pauli martyrio differens dicit, Vna die, uno in loco, unius tyranni tolerauere sententiā, & hæc cum multis alijs communis est ei opinio, immo totius Romanæ ecclesiæ, in eorum solennitate decantantis. Gloriosi principes terræ, quomodo in uita sua dilexerūt se, ita & in morte nō sunt separati. Falsa uero esse hæc, passiones utriusq; sub nomine discipulorum Pauli confictæ produnt, dum neq; cum istis, neq; secum conueniāt. Quod enim hic dicitur una die eos passos fuisse, id Linus apertissime negat, & hoc uaria quidem ratione, quas ego ob proximitatem huc non adduco, uerum lectorem ad passiones illas per commentitium Linum descriptas, & à Jacobo Stapulense latinitate donatas remitto. Dionysius uero, nō ille Pauli discipulus, sed nescio quis mendacissimus nebulo, priori opinioni subscribit. Sed nunquid & uno in loco passos concorditer omnes scribunt? hic uide mēdaciorum portenta. Quidam enim hoc fatentur ingenue, cantante etiam Romana ecclesia, ne in morte eos fuisse separatos, sed sicuti una die, ita in uno loco morti fuisse traditos. At Linus Petrum in loco, qui Naumachia appellabatur, cruci præpostere affixum scribit, in quo autem Paulus ceruicem amiserit, non meminit. Sed hoc uno satis testatur noluisse se dicere, uno in loco passos, cū alios apparitores, & carnifices, alios mortis spectatores eorū utriq; assignet. Porro Dionysius ille, apertis uerbis ab eorum diuariat sententia: nam, in

d ij

quit, cum ad mortem ducerentur, & ab inuicem separarentur: Petro dixisse Paulū: Pax tecū, fundamentū ecclesiarum, & pastor ouium, & agnorū Christi. Deīde q̄ Neronis edicto ambo ad exitium peruenerint, ne hic quidē consentiunt; Nam cū oēs eius rei Neronē pronūciēt authorē, solus tamē Linus, Agrippam Petrū interimere impasse testat. Scribit namq̄, q̄ Petro Romæ degente multæ sexus foeminei monitu Petri, illecebris luxuriæ abrenūtiauerunt, inter quas Agrippæ concubinæ quatuor fuere, quarū cōtinētia indignationis materiā Agrippæ præbuerat, ita ut Petrū cruce interimere iusserit, hac de re (quāuis tota Roma tumultuaret) imperatore tamen nihil sciente. Et multa sunt fragmenta, quibus illi mutuo dissident, dū nihil certū super ea re pronuciare nouerunt: quæ ibi ergo fides, ubi nulla est concordia: Nā uel hoc solum dissidiū mēdacīn̄ eorū prodit. Nec dū unū uidimus arbitrū, qui hanc intolerabilem inter eos litem dirimere aliquando ausus fuisset. Historiæ enim, quā de Nerone quidā nobis reliquerūt, insēcurū est credere, ut iam Iosephi adscriptissimus uerba. Imō res profectō miranda, q̄ Iosephus ipse, qui à Vespasiano, expugnata Hierosolyma, Romam perductus est, ibidēq̄ agēs Domitiani se re superauit tēpora. Et historiam Iudaici belli isti urbe cōscribens, Vespasiano, eiusq̄ filio Tito nominatim dicauit, in eaq̄ à Nerōe interceptō, ut etiam aliās in Antiquitatibus meminit, nec ullam mentionē de Petro ac Paulo facit, qui tamen erga Christianos fauentissimus fuerat, & arrepta occasione, non sine honoris procemio eorū solebat meminisse: Velut Ioannis Baptistæ in Macherōta castello obruncati, libro Antiquitatum duodeuigesimo. Et Iacobī apostoli, fratris Christi Iesu, ac Hierosolymitanorū presbyteri, libro uigesimo. Id propter crediderim ego uitæ exitum, Hierosolymis unā cū Iacobo, & quibusdā alijs Petrū accepisse: siquidē Iosephus, & alios nōnullos tunc tēpis cū Iacobo, ab Anano Iudeorum pōtifice interfectos scribit. Nā & ipsa reclamāt ratio, Petrū una die interitū cū Paulo habuisse, qui à Christo uocatus, uxore & liberos, imō focrū, quā Christus à febre uexatā pristinae sanitati reddidit,

ij reddidit, habuisse legit: & om̄ Apostolorū habebat annosissimus, utpote cui⁹ caniciē Paulus (ut Athanasio placet) reueritus, post tres cōuersiōis suæ annos, eius uidendi gratia Hierusalē accessit, cū tñ ipse adulescens adhuc fuerit, ut actorū habet septimo. Attñ in euangelica functione, tā diu uersatus est, ut ad discipulos unice sibi dilectos scribens, ætate se iā cōfectū aliquoties fateret. Quis se cōmittat labyrintho huic iextricabili, quē uobis tortuosissimis suis opinionibus, uelut muscipulas quasdā adornāt scriptores: nec quippiā tā certi alicubi occurrit, quo ceu filo quodā ducti ad exitū earū perueniamus.

Persuasio decimaseptima.

Ostenso q̄ Petrus Romæ mortē non receperit, restat dicere, ubi locorū pro Christi nomine passus sit. Et, ante, quā id probē, id testor prius, nullū testimoniū diuina ex literatura huc trahi posse, quo quis Paulum idubie Romæ passum fuisse à Nerone ostēdat. Nā dum postremo iā Neroni oblatus fuerat, & ad Timotheum scribens, hæc interposuit uerba. Ego iā delibor, & tempus resolutionis meæ instat. In eis Paulus decrepitā, & nō martyrium suum intellexit, quē interea dum hæc scripserat, ualde senio detritum, & decrepitū planè fuisse, si non alio testimonio, certe uel hoc solo cōstat. Quoniā ante decē annos Philemoni suo scribēs, senem se nominauit: Cū talis sim inueniens, ut Paulus senex. Quātum uero putas intra hoc decennium cōtinuis laboribus, omnīū ecclesiarū sollicitudine corpusculum Pauli exhaustum est, & macerātū: ut indicare Timotheo suo charissimo cogeretur, quo Romam acceleraret, suoq̄ aduentu mortem ipsius præuerteret, quā ipse breui fuerat resoluehdus. Nā quod spiritu sancto illustratus, liberationem sui è carcere præuiderit, uerba ipsius indicant: significans enim quōd nō in priori ante Neronis tribunal statione, causam suā solitarius, & omni patrono destitutus perorauerit, à Neroneq̄ ereptus fuerit, sub hæc ita loquitur: liberatus sum de ore leonis, & liberabit me dominus ab omni opere malo, & saluum faciet in regnum suum coeleste, hoc est ad ministeriū corporis sui

d in

myſtici; eccleſiæ ſanctæ, quæadmodum per regnum cœleſte, Gre
gorij authoritate, eccleſiã in ſacris ſcripturis ſæpiuſcule nominari
diximus. Sicut em̄ ſua ſpes nõ illum ſefellit, ubi in priore captiui-
tate cõſtitutus, Philemonĩ ſcripſerat, para mihi hoſpitiũ: nã ſpe-
ro per orationes ueſtras donari me uobis: ita neq; hic eum dece-
pit. Sunt em̄ pleraq; alia teſtimonio, eum à Nerone liberatũ etiã
ſecũdario fuiſſe, uelutĩ epiſtola illa Senecæ, quæ Apoſtolo in car-
cere degenti miſerat ipſe. Ex quibus procliue eſt creditũ, Nero-
nis uiolentiã Paulũ eualiſſe. Verum ne hic longius iuſto immore-
mur, iã Petrũ & Paulũ Hieroſolymis paſſum, teſtimonijs irrefra-
gabilib; cõfirmabimus. Primitus ſolius Chriſti uerbis, ad ſcribas
& phariſæos, imò ipſam Hieroſolymã apud Matthæũ, & Lucã
loquentis: uæ uobis ſcribæ, & phariſæi hypocritæ, qui ædificatis
ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta, & dicitis: ſi fuiſ-
ſemus in diebus patrum noſtrorum, nõ eſſemus filij eorũ in ſan-
guine prophetarũ. Itaq; teſtimonio eſtis uobismetipſis, quia filij
eſtis eorum qui prophetas occiderunt, Et uos implete menſurã
patrũ ueſtrorum. Ideo dico uobis: Ecce ego mitto ad uos prophē-
tã, & ſapientes, & ſcribas, & ex illis occidetis, & crucifigētis, &
ex eis flagellabitis in ſynagogis ueſtris, & perſequemini de ciuita-
tẽ in ciuitatẽ, ut ueniat ſuper uos & c̄. Tandẽ dicit Hieruſalẽ Hie-
ruſalẽ, quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſſi ſunt
& c̄. Hæc loquitũ Chriſtũ nõ de prophetis legis ueteris, ſed de
apoſtolis exponit Ioannes Chryſoſtomus, homilia in Matthæũ
ſeptuageſimaquinta, ac ita dicit: Significat iſs uerbis Chriſtus
apoſtolos, & eos qui cum apoſtolis, & poſt apoſtolos fuerũt, ex
quibus multi etiam prophetabant. Quod diuue Hieronymus li-
terarum ſtylus, clarius erga hæc uerba Chriſti immoratus inter-
pretatur, dicitq;: Simul hic obſerua, iuxta Apoſtolum ſcribentẽ,
uaria eſſe dona diſcipulorum Chriſti, alios prophetas qui uentu-
ra prædicent, alios ſapientes, qui nouerunt, quando debeant pro-
ferre ſermonem, alios ſcribas in lege doctiſſimos, ex quibus la-
pidatus eſt Stephanus, Paulus occiſus, crucifixus Petrus, flagel-

307
lati; in actibus apostolorum, apostoli, & persecuti eos sunt de ciuitate in ciuitatem, expellentes de Iudæa, ut ad gentium populum transmigrarent. His uerbis Hieronymus clarissime, ut Stephanum, ita & Paulum, & Petrum Hierosolymis passos declarat. Et ne cuius testimonium desideretur, Nicolai Lyræ horum Christi uerborum interpretationem subnectamus: Ex eis occiditis, exponit Lyra, sicut Iacobum fratrem Ioannis, Actuum xij. & Stephanum Actuum septimo, & multos alios. Et crucifigatis, ut Petrum, & Andreã fratrem eius, & multos alios flagellabitis, sicut Paulum & Sylã, ut Actuum sedecimo, & secundo, ad Corinthios xi. traditur. Quis cõtra hæc firmissima testimonia uel hiscere deinceps poterit? quis reclamare? quis non mō Hieronymum, Chrysostomum, Nicolaum Lyranum, sed & Christum mendacij arguere poterit? Cũ ipsemet apud Lucã eadem repetens uerba, de Petro, Andrea, & alijs quibusdã apostolis, ea sese loquutum designat, inquit: Dico autẽ uobis amicis meis, ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hæc nõ habent amplius quid faciant: ostendam autẽ uobis, quẽ timeatis: timete eum, qui postquã occiderit, habet potestatem mittere in gehennã. Præterea dicit Christus, Hierosolymis, & nõ Romæ, a scribis & pharisæis, & non ab imperatoribus Romanis occidẽdos suos apostolos: quãuis non negem quosdam & extra Hierusalem fuisse interemptos.

Peruasio duodeuigesima.

Videre mihi uidebitur satis prolixè eorum me subneruasse opinionem, qui Petrum ut Romanum episcopum celebrant, & hoc nomine Romanis Pontificibus nihil non tribuunt, dum in summi apostolorum principis (ut aiunt ipsi) locum suscepti sint, hæcque desultoriam potestatem, ceu per manus sibi tradant. At uero si quis roget, quomodo hæc falsissima peruasio in ecclesiam obrepserit, dicam compendio. Si alia quoque non minus nociua, quorum reces est adhuc memoria, negligentia temporum rata habentur, ut nihilominus pro articulis fidei reponantur: quanquã & historicorum de his tacẽant libri, & Christi dogmata uelut ex diametro

et eis decertēt, solo tñ ecclesiæ prætextu, nō min⁹ quàm quæuis
alia, sine quib⁹ hoibus salus nō contingit, credi præcipiuntur,
quibus si quispiam bono fretus testimonio occurrere uoluerit,
æque hæreticus habetur, quàm qui in legem Christi fuerit impi⁹
us. Quid ergo de tā remotis ac perturbatissimis temporibus, Ro-
mana Curia palpones, circa Petri Romā aduētum, passionem,
& pōtificatum cōfingere nō poterāt? Putas ue ecclesiā, quā ege-
nus cōstituit Christus, quā omniū facile pauperrimi auxere apo-
stoli, opibus ditari oportere, unum in ea cæteris omnibus domi-
nari, imò ecclesiā non aliud, quàm tyrannidem fieri debere? Ecq̃
hoc dixerit? At uero hodie solenne id habetur, hoc gloriosum pu-
tatur, ut unius arbitrio omnia fiant, circa unum summa, & caput
reip. Christianæ cōsistat, unius iussu, aut iniussu singula gerāt, ex
unius nutu cuncta pendeāt. Quod si quis minus reuerenter hos
ecclesiæ proceres incesserit, si corripuerit, si annuere noluerit, cō-
tinuo fremunt classica, undelibet plebs Christiana cōclamatur ad
arma capessenda, ad omnes Christianos principes id aiunt perti-
nere, ne expolietur Christus, ne ue iacturā patiat ecclesia, dū ali-
quot annui census denarij eis decreuerint, omnia sursum ac deor-
sum uersare nō uentur, ac tot Christianorum fœdā dilaceratio-
nem, & stupendā perniciem, interim ne pili quidem faciūt. Adeo
tyrannis hæc Romana Curia istac perniciosa opinione inualuit,
dum primatum mediante Petro supra omnes alias ecclesias sese
accepisse iactitat, & Romanus Pōtifex uniuersalis ecclesiæ catho-
licæ episcopus cēsetur, repugnantibus omnibus omnium fermè
libris, uoce ipsius met Christi, & ritus ac exemplo primitiuae eccle-
siæ: Cumq̃ recens adhuc sit memoria, quādo hæc tyrannis exor-
ditūsumplerit. Nonne tñ inueniunt pleriq̃, qui id perpetuo fuisse
scribant, id probent, pro eoq̃ ad aras usq̃ (quod solet dici) diglæ-
diētur: quibus nō aliter, quā solius Christi uerbis passim uulgus
credit. Præterea, Syluestrum à Cōstantino Imperatore honesta
muneribus donatū, in sedecy imperatoria repositū, quis hoc ho-
die è populo non credit? resistentibus omnibus historiographis,
eorumq̃

eorumq; cōmentitias bullarum nugas fortissimis rationibus, doctissimisq; uiris reprobantibus. Quantū tamen ueritatem promoueant, apud hanc futilem plebeculam pseudosacerdotum præstigijs delusam, in propatulo est omnibus, cum non minus reuenter in has opiniones, quā in Christi uerba iurent ipsi. Non difficile est exinde diuinare, quantū illis procliuē fuerit, quæ hodie de Petro feruntur, consingere, cū eorū temporū nullam certā habemus historiā, præter cōmentitias illas aliquot de Petro, & Paulo passiones, quæ adeo sibi nō constant, ut omnib⁹ euam tacētibus, ipsæ se satis confutent, præsertim quæ Græcorum lingua q̄o conscriptæ sunt. Quod uel solū argumento esse possit, eas falsissimas esse, cum hæc natio ab omnib⁹ passim scriptoribus in historia mēdaciū accusetur, Iuuenale dicente, Quicquid audet Græcia mendax in historia. Et alibi non sine ioco mendacem græculum nominat. Et breuiter nemo miretur hoc apertissimū mendaciū suos patronos habere, cum nō desint etiā, qui Tusciam patrimoniū Petri appellent, qua uoce nunq; delirius dici, aut cogitari aliquid potuit. Et Plinius haud ignobilis author, nullum tam impudens mēdaciū inueniri dicit, quod teste careret.

Altera libelli particula.

Proloquium.

Solet interdum fieri lector mi, ut dum uegeto semine agrum conspergimus, n̄ simul nociua quæq; radicitus extrahamus, ur̄da filix subnascens, semētis pariat iacturam. Quod dum hic timeamus, ne quidam cauilli animum tuum torquentes, nostris ijs per suasionibus mēdas te credere permittant, alteram libelli particulā addidimus. In qua cum sextem quibusdam Romanensium cauillis, manus cōseramus, de eis dignis rationib⁹ (si fors fauerit) prædā ablaturi. Proinde interim Romanū quenpiā, obelis faucib⁹, ac uētre prominulo, imaginē sycophātā, q̄ sic more suo nobis instet.

Primus cauillus.

Quod in persuasione dictum est quarta, improbi⁹ dictum est

quàm ut credi debeat. Paulus enim dum binam suam uersus Hierosolymam peregrinationē, in ea quæ ad Galatas est epistola commemorat, in quatuordecim annis post cōuersionem suam, utrāq; fuisse factā intellexisse uolunt, & non in septem & decem annis, ut tua fert opinio, idēq; Nicolai Lyrae testimonio cōfirmatur. Triennium enim, quo ante Paulus Hierosolymam uenerat, in subsequentibus quatuordecim annis, quibus secundario illac cum Tito & Barsiaba prexerat, absorbet, ita Nicolao uerba Pauli exponente: Deinde post quatuordecim annos, uidelicet à conuersione sua, assumpto Tito & Barnaba & c. Et sic Petrus quatuordecim illis annis præterlabentibus Romam diuertere poterat.

Responsio.

Bella Lyrae, nisi à tot bonis authoribus, quibus ne matellā dignus erat ipse porrigere, dissentiret, crederet expositio: sed quia nō auisim dicere, an ullum habeat qui in hoc sibi cōsentiatur, rationabilius tot celeberrimi sequendi sunt interpretes, quum hic unus, & quidem ignobilior, qui isthoc spero aucupabat sibi gloriā, si stulte ab alijs dissentiret omnibus. Et quia cōtra inermē, & imbellē frequentia militū nō solet desyderari, quē unus probatæ fortitudinis uir uel euiscerare possit, unicū Hieronymū tot Lyranis antepōndū contra hunc producā, qui epistolā ad Galatas exponens, hos septemdecim annos nō semel repetit. In principio fidei (inquit) in transitu Paulus apostolos uidet, post annos (ut ipse ait) decē & septem plene cū eis loquit, & se humiliat, & ne forte in uacuum aut curreret, aut cucurisset, inquit. Et inferius: Cōtulit Euāgelium cum apostolis, nō quod Paulus timuerit, ne per decē & septē annos falsum in gēnibus euāgeliiu prædicasset, sed ut ostēderet præcessoribus suis non se in uacuum currere, aut cucurisse, sicut putauerūt ignorantes. Hæc Hieronymi uerba, quibus manifeste quantū Lyra deliret, ostenditur.

Secundus Cauillus.

Quid ni creditur Petro apostolorum primati, qui è Roma epistolā, quā Catholicā dicit, scribens, se Romæ fuisse proprijs ex-

Primit uerbis: Salutat uos inquit ecclesia, quæ est in Babylone collecta. Quatum piaculum dissentire à Hieronymo, & Lyrano, quorum neuter Romam per hanc Babylonem non interpretatur, Hieronymus in libro uirorum illustrium, Lyranus autem hæc uerba Petri explanans: dicit enim uterque Romam figuratè nomine Babylonis designari.

Responsio.

Duplicè esse Babylonè à Cosmographis didicimus, Vnã in Assyria, quã Babylonia sapiētissimus Medii filius cōdidit, uel (si Herodoto credimus) Semiramis. Alterã quæ Aegyptiaca dicitur, non procul ab Aegypto distans, de qua meminerunt Stephanus, Strabo, & Ptolomæus: Et recētiorū Ludouicus Cælius in Antiquitatibus, & Raphaël Volaterranus in sua Geographia, & quidam alij. Strabo tamē plus in Arabia, quàm prouincijs Aegypti hanc esse sitam ostēdit, unde Arabum lingua, Chayrum illam uocant, quæ uox non aliud eis designat, quàm si Babylonè nostrates dixerint. Et sic persuasissimum est Petrum ex hac Babylone, uel, si quæ Arabum oblectat dictio, Chayro epistolam suam scripsisse, qui in Iudæa, & conterminis undique circum & circa regionibus Christi nomen diuulgabat. Iudæa autem ut Hieronymus uult, confinem sibi habet utraque Arabiam, hoc est & Arabiam petream, & Arabiam desertam: ab Oriente enim habet Arabiam petream, & iuxta hanc ad meridem tangit Arabiam desertam. Et Apostolus hoc testatur quoque dicens: Syna mos est in Arabia, quæ cōiuncta est ei, quæ nunc dicitur Hierusalē. Quas ob res in eis collimitaneis Hierosolymæ prouincijs Petrus prædicasse Christum, & ex Chayro ad dispersos è Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia, Bithynia Christi fideles epistolam scripsisse, hoc iam quis neget: Atque eo modo uerba Petri, salutat uos ecclesia, quæ est in Babylone collecta, intelligenda sunt. At sinamus præterea suis figuris ludere Lyranum: Quia sicut, inquit, Babylon fuit ciuitas maxima, & idolatriæ de dita, sicut patet in Daniele, Sic Roma postea fuit ex simili opere. Sed quid de ea Babylone, cuius mentio apud Danielem agitur,

Deus per Hieremiam loquitur dicens: Egredimini de medio Babylonis popule meus, ut saluet unusquisque animam suam ab ira furoris domini: Sed nūquid etiā eodē tropo cæteras noui testamenti scripturas patiet̄ interpretari Lyranus: qđ certe necesse est. Quid de hac Babylone hoc est Roma purpurata, & uersuta (ut Hieronymi utar uerbo) meretrice Ioannes in Apocalypsi loquat̄, simul audiatur: Cecidit cecidit Babylon magna, & facta est habitatio dæmoniorū, & custodia oīs spiritus immundi, & custodia oīs uolucris imundæ, & odibilis, quia de uino iræ fornicatiōis eius biberunt omnes gentes, & reges terræ cū illa fornicati sunt, Et mercatores terræ, de uirtute deliciarū eius diuites facti sunt, Mercatores hic noiat, de quib⁹ loquit̄ Petrus: Erunt in uobis magistri mendaces, qui in auaritia fictis uerbis de uobis negotiabūt̄. Post hæc Ioannes: Et audiui aliā uocē dicentē: Exite de illa popule meus, & ne participes sitis delictorū eius, & de plagis eorum ne accipiat̄is, quoniā peruenerunt peccata eius usq; ad cælū, & recordatus est dominus iniquitatū eius. Ecce quid eis sua figurata afferat interpretatō, ut oībus scilicet à Romana Curia impune liceat desicere. Ecquid ergo nos culpamur Boemi? O utinam oēs pari mō ab hac, nostro ducti exemplo, desicerēt Babylone, quo fortasse à sua impietate resipisceret citius. O uere typū gessit Romanæ Curie occidentalis Babylonis, illa non mō prophetica, sed etiā gentiliū literis dānata Babylon, cui indultū, ac licitū fuerat (ut Plutarchi repetā uerba, psallere, scorta alere, cauponæ indulgere, sinuosis tunicis amicitari, pudicitia prostituere. An non æquat mō, imò etiā superat Roma uerissima Babyloni ista oīa: Nōne & corporis & rerū sacrarū castitatē impudētius prostituit, quā uel illic munditiem corporis impudentissima scemina: Apud illas enim quæ ex foedo coitu prouenerat, Veneri sacra fuit stupēs: hic quod rerū sacratissimarum affert prostitutio, Christo acceptum ferri dicit̄. Sed ne hoc loci in Babylonem Romanēsem pluribus inueham, aliquantisper me cohibebo: nam hæc aliās pertinent.

Cauillus Tertius.

Si nihil

Si nihil aliud, hoc profecto solū, magno esset argumento, Petrum Romæ ante priorē etiā Pauli illac aduentū fuisse, quod dū ē Hierosolymis, ut Lucas in actis apostolorum tradit, militibus commitatus, Romā uinctus duceretur, occurrerunt ei fratres ad Appij forū quibus uisis, gratias deo egit ille: Nam quo monitore in Christum credidissent, si tunc Petrus Romæ abfuerit.

Responsio.

Christianos protinus post Christi passionē, & nō dūtaxat Paulo illac ueniēte Romæ fuisse Orosius, Tertullianus, Platina, imò Christianorum hostis Suetonius Trāquillus testant. Orosius em̄ libro septimo ad hūc modū scribit. Postquā passus est domin⁹ Iesus Christus, atq; à mortuis resurrexit, & discipulos suos ad prædicandū misit. Pilatus præses Palæstinæ prouinciæ ad Tiberium imperatorē, atq; ad senatū retulit, de passione & resurrectione Christi, consequentibusq; uirtutibus, quæ uel per ipsum factæ fuerāt, uel per discipulos ei⁹, in noīe eius fiebāt. Et de eo qd' certatim crescente plurimorū fide deus crederet. Tiberius ergo cū suffragio magni fauoris retulit ad senatū, ut Christus deus haberet. Senatus indignatione motus, q̄ uō sibi prius secūdū morē delatū est, ut de suscipiēdo cultu prius ipse decerneret, consecrationē Christi recusauit, edictōq; cōstituit, exterminandos esse ex urbe Christianos, præcipue cū & Seian⁹ præfectus Tiberij suscipiēdæ religioni obstinatissime cōtradiceret, Tiberius tamē edictō accusatoribus Christianorū, mortē cōmiat⁹ est, de quo Tertullian⁹ in Apologetico aduersus gentiles modestius aliquāto loquit: Tiberius (inquit) cuius tēpore nomē Christianū in seculū introiuit, aut nūciatū sibi ex Syria Palæstinæq; illuc ueritatē illius diuinitatis reuelarat, detulit ad senatū, cū prærogatiua suffragij sui: senatus, quia nō ipse probauerat, respuit, Cæsar in sententia mansit, cōminat⁹ periculū accusatoribus Christianorū. Omitto dicere, quid scribāt Suetonius, & Platina, hic in Christi, ille uero in Tiberij uita, quibus satis insinuat, tutā fuisse à Tiberij temporibus, ad Neronis usq; imperium, & sub eius imperio ad usq; Pauli aduentū, Chri-

Christianam Romæ religionem, Tertulliano adstipulante, his uerbis: Consulite cōmentarios uestros, illic reperietis primū Neronē in hanc sectā Cæsariano gladio ferocisse. Quare nullus mirari debeat tot fratres Romæ fuisse, qui Paulo ueniēti occurrerint: quoniam gliscente etiā illic pietate, ordinatione spiritus sancti, nec presbyteri illis, defuerant, uti Narcissus, Andronicus, Iulias, & cæteri, quatenus nihil opus habuerint Petri præsentiam desiderasse, quos deinde Paulus quoque ipse tum per epistolam faciendorum admonuerat, tum præsentialiter inuiserat, ut iam abūde in priori nostri libelli particula singula hæc indicauimus.

Cauillus quartus.

Quibus ea res magis cōperta fieri debuit, atque discipulis apostolicis, & qui proxime uiguerunt post apostolos. At illi hoc nobis indubitato prodiderunt Petrum, & Paulum Romæ passos fuisse, quorum unius uidelicet Lini, Timotheū saluauerat nomine Apostolus dicens: Salutāt te Eubolus, & Pudens, & Linus. Alterius autē in actis apostolicis celebratur memoria, inquitente Luca: Quidā uero uiri adhaerentes Paulo crediderunt, in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Demaris, & alij cum eis. Præterea Egesippus, qui Aniceti decimi post Petrum Romani pontificis tempore Romā aduenerat, in laudibus fidei Christianæ uersatus, eiusce passionis Petri & Pauli meminit.

Responsio.

Si mihi nil aliud esset, quatenus p̄bē passioes, illas Petri & Pauli, ab eorum discipulis nō fuisse cōscriptas, diuersitatē illā, & discrepantiā, quæ illic reperitur, firmissimæ probatiōis loco ponerem, Sed quia sunt mihi pleraque multa ad perditā hanc suspitionem tollendam, illius ne meminero quidem. Persuasum est doctis omnibus, nō modo discipulis apostolicis, sed & ipsiis apostolis adhuc superuiuentibus hanc iniuriā sæpius factā fuisse, ut multa eorum sub nomie Christianæ professioni repugnātia in publicū ederentur: Nomine enim Pauli (ut Origenes testis est) ad Thessalonicos, à pseudoapostolis quo facilius deciperetur, porrecta fuit epi-

stola. Quos Apostolus re tandem comperta, propria ad eosdem data epistola admonet his propè uerbis: Non cito moueamini, inquit, à uestro sensu, neq; terreamini, neq; per spiritum, neq; per sermonem, neq; per epistolā tanquā per nos missam. Et Hieronymus uisionem Pauli, & Teclæ, ac baptizati Leonis fabulā sub nomine Pauli, à quodam Asiæ presbytero fuisse editam scribit, quod ipsemet postea, Tertulliano teste, se fecisse Pauli amore cōfessus est. Clemētis item, cuius Apostolus ad Colossenses scribens, mētionem facit, multis erroribus hæretici resperferunt libros, quorum quidam Eunomij hæresim sapiunt: Nam disputat quodam in libro filium dei ex nullis extantibus creatum. Item dæmones non uolūtatis malitiā fecisse, sed creaturam eos esse diuersæ qualitatis ab alijs productam. Et longe plures alij inibi reperiuntur errores. Rursum Dionysij cuiusdam Alexandrini episcopi usq; adeo deprauati sunt libri, ut eius autoritate Arrianorū hæresis, filium dei nō eiusdem substantiæ esse cum patre ausa sit confirmare. Origenis nondum mortui, tot iam subdititijs erroribus scatebant libri, ut sapiuscule hāc iniuriam deplorassee legatur, Et Rufinus in Apologia pro Origene, De hæreticorū, inquit, temeritate, ut credi istud scelus facile possit, illa res maximum credulitatis præstat exemplum, quod abstinere impias manus, etiam à sacrosanctis quidem euangelij uocibus nō potuerunt. Apostolorū uero uel actus, uel epistolas qualiter polluerint, qualiter corrosērūt, qualiter in omnibus macularint uel addendo impia, uel auferendo quæ pia sunt, si quis uult plenius scire, ex his libris Tertulliani, quos aduersus Marcionē scripsit, plenissime recognoscet. Et alibi inquit: Perversi homines assertionē dogmatū suorū, sub uirorū sanctorū nomine tanquā facilius credēda inseruerūt ea, quæ ipsi nec sensisse, nec scripsisse credēdi sunt. Et ideo Origenes homilia uigesima sexta sup Matthæo dicit: Oportet caute cōsiderare, ut nec oia secreta, quæ ferūt in noie sanctorū suscipiamus. Quātum ad Dionysium Areopagitā attinet, nulla est cunctatio, quin passio illa Petri, & Pauli ei adscripta non sit subdititia: probant

enim & Lauren. Val. & ERASMVS Rot. in annotationibus
 libros, qui sub noie eius circūferunt, falso ei attributos, ut sunt de
 cœlesti Hierarchia, de Theologica Hierarchia, de diuinis nomini
 bus & cæteri: Nondū em̄ Ecclesia, cui⁹ tpe uiguerat ille, tantā no
 uerat ceremoniarū turbā, quāta in eis libris tradit̄. De cætero au
 tē Petri, & Pauli sub nomine Linī euulgatæ passiones, tantū hnt
 permixtæ sibi falsitatis, ut in multis nō modo Christo, & Paulinis
 literis, sed & Petri ipsius contradicant sermonibus, quod equidē
 nisi me prolixitas arceret, promptū esset ostēdere. Persuadeo ta
 men mihi græculū quempia (ut Iuuenalis utar uerbo) mendacē,
 & lenonē potius aliquē, quā Linum has passiones cōmentum
 fuisse, qui Paulinā ad Timotheū epistolā offecerit magis aliquan
 do, quā intellexerit. Nam cū mendacē memorē esse oporteat, il
 le obliuione sua ingenuose mentitum ostendit. Arbitror eū legis
 se aliquādo Paulū his uerbis Timotheum ad sese allectantē: Festi
 na ad me uenire cito: Demas enim me reliquit diligens hoc secu
 lum, & abiit Tessalonicam, Crescens in Galatiā, Titus in Dalma
 tiā, Lucas est mecū sol⁹: qui quidē impostor nō habēs perspectū,
 unde Apostol⁹ epistolā ad Timotheū miserit, & ubi se locorum
 expectaturū dixerit, & ubi Titus, ac Crescens recedētes Apo
 stolū reliquerint, passionē Pauli ad hūc modū exordit̄: Cū uenisset
 Romam Lucas à Galatia, & Titus à Dalmatia, & expectauerūt
 Paulū in urbe, quos cū adueniēs Paulus uidisset, lætat⁹ est ualde,
 & cōduxit sibi extra urbē horreū publicū. hæc uerba illi⁹, in qui
 bus Apostoli primū oblit⁹ est dicētis, Crescēs abiit in Galatiā, Lu
 cas mecū sol⁹ est: Nā præpostere Lucā dicit rediisse è Galatia, quò
 nūcūq; abierat ipse, sed indiuidu⁹ Apostoli fuerat minister, Et Apo
 stolus Crescentē dixit petiisse Galatiā, Proinde credibilius fuisse
 freundē redeuntē Galatia hic leno posuisset. Post hæc subinfert
 Expectauerūt Paulū in urbe, quasi Paulus è carcere quopiā rece
 dere potuerit, & nō aduētum Timothei, ac Marci, quos optraue
 rat ante hyemē ad se uenire, expectauerit: quomō ergo uenerat
 Romā, unde nō recesserat: Aut quomō Lucas, & Tit⁹ expecta
 sent aduenturum

sent aduenturū Apostolū, quē in carcere detineri sciverat, nūm fr̄
 eū Galatiā, & Dalmatiā proficiscētes illic eū reliquerint. Vterius
 scribit, & cōduxit sibi horreū publicū, ubi cū ijs, & alijs fratribus
 de uerbo uitæ tractaret, cœpitq; iterea corrigere multitudinē ma-
 ximā, & adijciebant p̄ eū fidei multæ animæ, op̄ate dei gratia, sta-
 ut p̄ totā urbē son⁹ prædicationis, & sanctitatis eius fieret, & exi-
 ret fama p̄ uniuersam regionē de illo. hæc ipse. Sed Paulus diuer-
 sum quiddā in epistola sua dicit: det misericordiā dñs Onesiphori
 domū, quia saepe me refrigerauit, & catenā meā nō erubuit, sed
 cū Romā uenisset, solícite me quæsiuit, & inuenit. Consequerba
 Pauli, ac Lenonis huius, h̄c inquit, conduxit sibi horreū publicū:
 Ille Onesiphorus catenā meā non erubuit: nisi forte cū catena ex
 aliquo carcere Romā Paulus profugerit, qua se liberare nō pote-
 rat. Hic dicit q̄ fama nō modo per urbē, sed & per oēm regionē
 undiq; de eo ferebat, & cōcursus hominū ad eū fiebat. Ille uero
 Onesiphorus dicit solícite se quæsiuisse, ac uix tandē inter catenas
 inuenisse, mirū q̄ fama, quæ de Paulo uolabat, illac eū nō p̄duxerit.
 Atq; in hunc modū totā illā passionē, & alteram Petri possem
 sup̄pilare, sed ppriū uoluminis hoc iā esset negociū. Hæc em̄ pau-
 sa ideo refello, ut maximū eorum ostendā me adaciū, qui passioes
 has cōmentitias, & in certo authore natas, in Linū transfundunt.
 Non enim tā rudis fuerat Linus, qui tunc Paulo adhaerebat, cum
 epistolā ad Timotheū scripserat, ut statim dictorū obliuisceret, im-
 mo cōfunderet uerbā Paulina, & diuersa scripserit ab eo. Qd̄ idē
 sentirē & de Egesippo: qualiter enim homo ille post multa tēpo-
 ra Romā ueniēs, historiæ seruare potuisset ueritatē: Qui neq; res
 gestæ aderat ipse, neq; Roma illa tēpestate de eorum passionibus
 quicquā sibi cōscia erat: si quidē multis post Egesippū t̄pibus fa-
 bulam hanc fuisse s̄ctā certum est.

Caullus Quintus

At ecclesia Romana, uerba ex passione Lini, quē tu lenonē po-
 stus aliquem, quān Linū fuisse blasphemias, deprōpta annuatim
 dec̄arat, id neutiquā factura, si eā nō legitime descriptā scierit, la-

ter cætera in passione Petri & hæc ponunt uerbat ut aut portâ ciuitatis uoluit egredi Petrus, uidit sibi Christū occurrere, & adorās eum ait, Dñe quo uadis? rñdit ei Christus, Romā uenio iterū crucifigi: Et ait ad eū Petrus, Dñe iterū crucifigeris? Et dixit ad eū dñs, Euiā, iterū crucifigar. Petr⁹ autē dixit: dñe reuertar, & sequar te. Et his dictis, dñs ascendit in cœlū: Petrus autē prosequut⁹ est cōmulto intuitu, atq; dulcissimis lacrymis. Et quo id magis factum: credatur, hætenus extat ibi loci exædificatum sacellum, ubi hæc habita sunt uerba.

Responsio.

Bene habet, q̄ uniuersalis ecclesia sancta prophanū hoc mendaciū contra Christum, contra Paulū: immo cōtra ipsūmet Petrum, ac fidē catholicā nō decātar: Oriētales enim ecclesiæ, qđ factio, & multi etiā in occidentē fidelium hęc uocē nō recipiūt. Romanā uero ecclesiā hęc mendacia approbare, profiteri, decātare quid prohibet: quæ mendacijs est alioqui refertissima. potuit ne discipulus apostolicus hęc portenta horrēdissima toto coram fidelium scribere, ut iā Christus Petro occurūrus tunc ē cœlis descēderit: Et tanquā Petrus Christi uerbis admonitus, rursū Romanā sese recepit scribis ea, quæ euenerāt nunciaturus. Quid Petr⁹ em̄ hac fabula apđ eos promouisset nō intelligo, quā ut pro seductore, & mendace haberet ab oibus. Qui quondā ad ludæos de Christo loquutus, ut Actū habet tertio, dixerat: oportet quidem cœlum Iesum Christū suscipere, usq; in tpa restitutionis omnīū quæ loquutus est deus p̄ os sanctorū suorum, à seculo prophetarum. Quō tunc ergo cœlū, terris Christū reddiderat añ cōsummationem omnīū, quæ circa diē iudicijs primū est futura, dicentibus etiā Angelis ad eos, qui intuebātur Christū in nube pergētē ad cœlum. Hic Iesus, qui assumptus est à uobis in cœlū sic ueniet, quēadmodū uidistis eū euntē in cœlū. Quod explanat Mattheus de aduentū eiusdē ad iudiciū. Videbunt, inquit, filiū hominis uenientē in nubibus cœli, cū uirtute multa, & maiestate: quēadmodū em̄ in nube ascēderat, sic in nube ad iudicandū reueniet. Ecce

ce quā in conueniat credere, ut unquam Christus in eā persona,
 qua à nube correptus in cœlū deuolauit, in terras descēderit. Sed
 reuera ad diē iudicij primū à fidelib⁹ expectatur reditur⁹, ut ad eā
 sententiā Psalmista quoq; alludit: Dixit dñs domino meo, sede à
 dextris meis, donec ponā inimicos tuos, scabellū pedū tuorū. Vnde
 nunquam adhuc personaliter descendisse credit, ut alicui san-
 ctorū in terris apparuerit. Eū uero in cœlis semp apparere digna-
 tus est, & abinde ad eos & loqui. Stephanus em̄ intendēs in cœ-
 lum uidit gloriā dei, & Iesum stantē à dextris uirtutis dei. Et Pau-
 lum appropinquantē Damasco subito circumfulsit lux de cœlo,
 qui cadens in terrā audiuit uocem dicentē sibi: Saule Saule quid
 me persequeris: qui tremens ac stupens dixit, quis es dñe? Et ille:
 Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris, quod ille de sua
 cōuersione mirificatū illic cū Iudæos alloquitur. actuum. xxij. tū
 ubi apud Agrippam, & Festum præsidem. actuum. xxvi. data ei
 sese defendēdi copia proprijs uerbis attestatur. Cū irem (inquit)
 Damascum, cum potestate & permissu principum sacerdotum
 die media, in uia uidi rex, de cœlo supra splendorē solis circumful-
 sisse me lumen. Et Petro olim, an gentibus prædicādum sit Euan-
 gelium hallucināti, non quidem personaliter Christus apparuit,
 sed in extasim raptum, ne quid commune diceret, ac immūdum
 edocuit. Et nusquam prorsus post ascēsiōnem suam alicui sancto-
 rum apparuisse, in eo habitu, quo post resurrectionem suam, per
 dies quadraginta conuersatus est cum discipulis, conuesceba-
 tur, & loquebatur eis de regno dei, Christum in sacra scriptu-
 ra legimus, imò nec aliquando appariturum prius, quàm di-
 es iudicij uenērāt, credimus, fide catholica Christiani instructi.
 Quantum flagitium ergo, tanta contra legem dei mendaciorum
 simulaera discipulō apostolico attribuere, quibus bonum ille uir-
 tutis specimen de sese præbuerat, eorumq; doctrinā pulchre per-
 calluit: Possē hic & de sacello, qd̄ in hui⁹ mēdaciū robur extru-
 ctū est, non nihil dicere, & probare copiose: nullū sacellū, nec ali-
 quam basilicam ad aliquot annorū centurias Romæ, & locis ei

7
adiacentibus ex edificatā fuisse, sed Christianos in latebris, & speluncis subterraneis cōuenire solitos uel ad mortem domini annūciandam, uel hymnis & orationibus Christi suffragium, & diuinam gratiam sibi demerendam.

Sextus cauillus.

Marcus Euāgelista Petri discipulus, à præceptore admonitus Romæ scripsit Euangeliū. Quod Petrus dū audiuit, & approbavit, ecclesie ad legendū autoritate sua edidit, ut & Clemēs libro informationū scripsit, & Hieronym⁹ de uiris illustrib⁹ meminit. De quo Petrus in sua epistola loquitur: salutat uos Marcus filius meus, qui post conscriptū tandē Euangeliū Aegyptū perrexit, & prim⁹ Alexādrice Christū annūciās, illis ecclesiam cōstituit, exantlatisq; laboribus, Neroniani imperij anno octauo uita funct⁹ est: de cui⁹ cōuersatiōe apud Alexādrīā, Philo quoq; Iudæ⁹ librū cōcinauit.

Responsio.

Qui Clementi adscribunt libri, minus est autē eis credere, quā eorū quidā suppositiū sunt, ac falso Clemēti adscripti: quidā uero magna ex parte deprauati, ac errorib⁹ infecti, ut iā antea probauimus. Itaq; sciendū qd in noui testamēti libris, duos Marci cognoscisse insignitos inuenim⁹, quorū prior dicebat Ioannes Marcus. Et de hoc legitur actuū, xiiij. Quod Paulo cū Barnaba Anthiochiæ inter Prophetas, & Christi nois doctores exeunte, posteaquam uisum est spiritus sancto, ut ad opus ministerij segregarent, seniores impositis sup eos manibus in ministeriū eos cōfirmarūt. Qui profecti in Seleutiā, uenerūt tandē in Cyprū insulā, & Salaminā eiusdē insulæ urbē Christū per Synagogas annūciantes, quibus erat adiunct⁹ & hic Ioannes, qui cognoscebatur Marc⁹, nō reprob⁹ quidē ministerio. Postquā autē puerunt Paphū urbē in Cypro insula sitā, & inde nauigare uellēt Pamphilīā, iā dict⁹ Ioānes Marcus renuit proficisci cū eis, sed ē cōuerso rediit Hierosolymā, & post hac Anthiochiā. Quò ascēdentib⁹ post aliqua tpm interualla Paulo & barnaba, & aliquādiu Christū illis docētib⁹, dixit ad Barnabā Paul⁹ reuertentes uisitem⁹ frēs p̄ uniuersas ciuitates, in quibus

quibus prædicauim⁹ uerbū dñi, quō se habeāt, Act. xv. Barnabas
 uero secū uolebat assumere & Ioannē cognomēto Marcū, q̄ pri
 dem iam ab eis desciuerat, sed Paulus hūc rogatū habuit, ne id fa
 ceret, eo q̄ nō cōueniat eum deinceps in mun⁹ euāgelicum reas
 sumi, q̄ antea ab eis defecerat. Et p̄gentes Pamphiliā relinquens,
 discessit Hierosolymā. Et hinc orta est inter eos dissensio, ita ut al
 terutrum separarent. Nā Barnabas assumpto Marco perrexit Cy
 prum. & Paulus electo Sylā recepit se in Syriā & Ciliā. Quī
 quidē Marcus Barnaba ob nomen Christi in Cypro impijssime
 trucidato, q̄ Aegyptū tandē iter occupauerit, nemo ita iusticiā, cū
 Philo magni nois scriptor ī Alexādria urbe Aegypti propē ostiū
 Nili sita, Christi nomē ipsum annūciasse prodāt. Et Petr⁹ ex Chay
 ro, hoc est Babylone, quā Stephanus & Ptolomæus in Aegypto
 sitā esse tradunt, epistolā scribens ipsius meminit: salutāt uos in
 quiens, Marcus filius meus. Credibile est enim, hunc Marcum Pe
 tro familiarem fuisse, cum Alexandria nō procul à Chayro distet.
 Et de hoc Marco multa signa reperiri: Primū, q̄ dum credi
 derit in Christū amputasset sibi pollicem, ut sacerdoti reprobus
 efficeret: deinde q̄ Romæ scripserit Euāgelium ad uota Petri, qd̄
 protin⁹ falsum est: Nuspiā em̄ hunc Marcum p̄inde ut nec Petrū
 in libris Canonis Romæ aliqñ fuisse inuenimus. Et scriptorū ua
 rietas mendaciū hoc declarat. Hieronym⁹ em̄ Clementis auctori
 tate scribit, Marcum rogatum à fratribus Christi Euāgelium scrip
 sisse. Alij uero, quorū è numero & Platina nō ignobilis est histo
 ricus, tradunt q̄ Petrus Romandrum p̄cibus motus, Marco qui
 ad hanc rem uidebat idoneus, Euāgelij cōscribendi negotium in
 iunxerit, quem b̄s uelut ex cōposito, octauo anno Neronis obiit
 se, Alexādriæq̄ sepulcū fuisse scribunt. Verū enim uero hos dece
 pit eorū indiscretio. Nō em̄ alium Marcum inter apostolorum dis
 cipulos fuisse crediderāt, & ideo quicquid de utroq̄ legit, ad unū
 falso retulerunt. Alter nāq̄ fuerat Marcus, noie Aristarchus qui
 cooperato, & discipulus fuerat Pauli, de quo ipse in priori capti
 uitate sua, qua biennio Romæ à Nerone detinebat, ad Philemo

nem scribens mentionem facit : salutant te Marcus Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei. Deniq; ubi ita secundatio in ma-
n^o deuenit Neronis, & ingrauescente ætate, ac laborib⁹ cõfectus diē obitus accelerare uidens, Timotheoq; è carcere scribens, eiusdem Marci iterum meminit : festina ad me uenire cito: Lucas em̄ mecū solus est, Marcum itaq; assume, & adduc tecum: est em̄ mihi utilis in ministerio, penulā, quā reliqui Troade Apud Carpū, ueniens affer tecum, & libros, maxime autem & membranas. Qd̄ Iacobus ille Stapulensis nō oīm deterrimus apostolic⁹ interpres, pulcherrime exponit inquit: Lucā secum habebat Apostolus, Marcum autem mandat obnixē, & membranas quæ apud Carpum erant deferri. Sed ad quid nā: nisi ut Lucæ & Marco, electis à spiritu sancto diuinis scribis, eas relinqueret ad reponendū sanctum Euangelium. Quid uertius his uerbis dici poterat, quàm quod Marcus Aristarchus, & nō Ioannes Marcus factum Euangelium cõscripserit, qui facile Neronis imperij annos superauit, cum apostolus circiter tredecimum eiusdem imperij annum, epistolā hanc scribens, eū sibi à Timotheo adduci postulat. Neq; idē, ne quem id moretur, Aristarchus, & Iōānes apud Hebræos sonat: Aristarchus em̄ perinde Hebræis significat, ac si dicas suscitās coronā. Ioannes uero gratia dñi. Ex his euidentissime patet, fabulam esse quod de Petro, & Marco quidam scriptitant.

Cauillus septimus.

Philo Iudæus, uir literarum pollentissim⁹, sub C. Caligula à gente sua Romā missarius factus, dum nonnihil perichitaretur secunda uice sub Claudij imperio illac remissus, cū Petro apostolo de nonnullis cõtulit reb⁹, & tā arctissimas secū inuit amicitias, ut eadē, quoties mō licuit, in libris suis Christianos honestis traduxerit laudib⁹: Et in Ioannis Marci præconiis, pleno libro uersare, ut Hieronymus in libro de uiris illustribus prodidit.

Responsio.

Has rænas uel solus risus potis sit explodere. Qui nam Philo Iudæus sub Claudij imperio, Petrum Romæ cõuenire poterat,

quem nunquã etiã Romã fuisse tot iam rationibus persuasimus: siquidẽ Paul⁹ in fine imperij Claudij Romanos literis suis fides, ac uirtutũ admonēs: & omnes presbyteros seniores, & muneris euangelici coadiutores, tamen etiã quosdã plebeos salutans, soli⁹ Petri ne tantillum quidem meminit. Tandem quarto Neroniani imperij anno Romam perductus, Petrum illic non inuenit, & biennio ibi existens nullam ecclesiã eius salutat nomine. Lucas ad quartũ usq; Neronis annum Historiam apostolicam Romã scribens, Petri nullam mentionem facit, Paulus decem præterlabentibus annis, secundo Romã captiuatus, nullum Petri præsidium sensit, sed ab omnib⁹ ferè destitutus, rē euangelicam cū uno Luca tractauit. sin uero ea ratione Philo Christianos laudasse putatur, q̄ cum Petro inierit amicitiam, ego in Iudæa potius id contigisse crediderim, ubi Petrus Christũ prædicando ætatem suam cõsumpsit, & mortem inibi passus est. Aut nunquid solus Iudæorũ Philo Christi nomen dignis Encomiis extulerit: Iosephus em̄, qui nõ commemoratur alicubi Petrum uel uidisse, uel amicitias secũ pactum fuisse, tamen adeo honestam Christi mentionē in suis de antiquitatibus fecit libris, ut interim mirum uideatur, è tam peruisa cissima gente, aliquem reperiri potuisse, qui tanto laudis præconio Christũ extulerit. sed quid mirũ Iosephum talia de Christo dixisse, cū & dæmonum legiones Christũ prædicare cõgerentur? Cuius & nos ueritatem in multa discrimina perductam nunc defendimus, scelexq; & errores occidentalis Babylonis patefacimus, præmia immarcescibilis coronæ ipsius benignitate dubio percipere adepturi.

F I N I S .

Dissthon ad Lectorem.

Quicquid id est, uanum, uero seu uerius ipso,
Sincere trutines lector amice uelim.

